

ΜΙΚΡΕΣ ΣΠΟΝΔΥΛΩΤΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΡΙΟΥ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΟ ΧΩΡΟ

Short modular stories from the life of a librarian in the Greek academic area

Περιεχόμενα

1. Το ξεκίνημα μιας ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης (η δημιουργία της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κρήτης) σ. 1-4
2. Ιερουσαλήμ και Ρέθυμνο. Δυο παράλληλες ιστορίες (η ιστορία δύο ολοκληρωμένων συστημάτων βιβλιοθηκών) σ. 4-7
3. Η ιστορία μιας παρέας (Πως η δημιουργία μιας παρέας στο χώρο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σηματοδοτεί την πορεία μεγάλων και πρωτοποριακών αλλαγών). σ. 8-10
4. Στα άδυτα της Β' Εθνικής. Το πρόγραμμα για τον εκσυγχρονισμό της Βιβλιοθήκης της Βουλής (2002-2008) σ. 11-17
5. Επί τέλους ένα πρόγραμμα έξω από τη μιζέρια της ελληνικής κρίσης. Το πρόγραμμα για τη Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας. σ. 18-20
6. Μια ιστορία επιστημονικής φαντασίας: Η Εθνική Βιβλιοθήκη στην εποχή των νέων ευεργετών. σ. 21-26

1. Το ξεκίνημα μιας Ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης.

Inmemoriam Μανούσου Μανούσακα (1914-2003), Νίκου Παναγιωτάκη (1935-1997) και Γιάννη Καμπίτση (1938-1990)

Η δημιουργία και ανάπτυξη του Πανεπιστημίου Κρήτης (δέχτηκε τους πρώτους φοιτητές του στο Ρέθυμνο και το Ηράκλειο το ακαδημαϊκό έτος 1977-1978) μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα που συνέβησαν στην Κρήτη και ίσως και στην Ελλάδα την εποχή της Μεταπολίτευσης στο χώρο της Ανώτατης Παιδείας. Ανάμεσα στα άλλα λαμπρά πρωτοποριακά επιτεύγματα όπως είναι τα καινοτόμα προγράμματα σπουδών, η ενίσχυση των ιστορικοφιλολογικών σπουδών με νέους και ασυνήθιστους μέχρι τότε τομείς (όπως οι αραβικές και τουρκικές σπουδές, η αφρικανολογία, η τέχνη της Άπω Ανατολής, η Θεατρολογία, η εθνομουσικολογία), οι Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης και τα επιστημονικά ινστιτούτα του ΙΤΕ, ιδιαίτερα σημαντική θέση κατέχει το στήσιμο της πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης. Στόχος της πρώτης ιστορίας είναι να καταγράψει τους παράγοντες και τις συγκυρίες που επέτρεψαν στο νέο Πανεπιστήμιο να αναπτύξει και να οργανώσει μια διαφορετικού τύπου βιβλιοθήκη.

A. Το τοπίο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στην Ελλάδα στο τέλος της δεκαετίας του '70

Πιστεύουμε ότι η δημιουργία μιας σοβαρής βιβλιοθήκης δεν είναι ποτέ επίτευγμα ενός προσώπου. Απαραίτητη προϋπόθεση για ένα τέτοιο έργο είναι η ύπαρξη μιας ομάδας που πιστεύει στην αναγκαιότητα της Βιβλιοθήκης στον ακαδημαϊκό χώρο και είναι

διατεθειμένη να τη δημιουργήσει με οποιοδήποτε κόστος. Ούτε όμως αυτό είναι αρκετό, ιδιαίτερα, όταν μιλάμε για την Ελλάδα όπου οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες δεν απετέλεσαν ποτέ σοβαρό θεσμό. Χρειάζεται επί πλέον να συμπέσουν, να συνεργήσουν πολλές συγκυρίες ώστε να υπερνικηθούν οι αντίρροπες δυνάμεις.

Είναι αλήθεια ότι το τοπίο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στο τέλος της δεκαετίας του '70 με κανένα τρόπο δεν ευνοούσε τη δημιουργία και λειτουργία μιας σοβαρής νέας βιβλιοθήκης. Και στα πέντε εν λειτουργία Πανεπιστήμια στην Ελλάδα την εποχή αυτή, την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα και τα Ιωάννινα, ο ρόλος της βιβλιοθήκης ήταν εντελώς υποβαθμισμένος. Τον κύριο λόγο είχαν οι εκατοντάδες των διασκορπισμένων σπουδαστηρίων που λειτουργούσαν εντελώς ανορθολογικά κάτω από την ευθύνη των καθηγητών και των βοηθών τους. Αν συνέβαινε να υπάρχουν και βιβλιοθηκάριοι αυτοί ήταν απλά εκτελεστικά όργανα των ακαδημαϊκών.

Είναι επομένως άκρως ενδιαφέρον να δούμε τι συνέβη στην Κρήτη, ποιες συγκυρίες λειτούργησαν για να δημιουργηθεί μια άλλου τύπου βιβλιοθήκη.

B. Οι συγκυρίες

1. Για δέκα χρόνια τη διοίκηση του ΠΚ άσκησε Διοικούσα Επιτροπή που ήταν από την αρχή αποφασισμένη να δημιουργήσει ένα νέου τύπου Πανεπιστήμιο στην Ελλάδα. Μέλη της ήταν πρόσωπα με σοβαρό και διεθνώς καταξιωμένο ακαδημαϊκό κύρος, που πίστευαν ότι ένα σοβαρό πανεπιστήμιο χρειάζεται και μια σοβαρή βιβλιοθήκη. Δε υπάρχει αρκετός χώρος για να περιγραφεί το ενδιαφέρον και ο ζήλος καθηγητών, όπως του Μανούσου Μανούσακα, του Νίκου Παναγιωτάκη, του Γρηγόρη Σηφάκη, του Γιάννη Καμπίτση, για να στηθεί η Βιβλιοθήκη.
2. Η Κρήτη. Ένα δυναμικό νησί, μια ήπειρος, αν θέλετε, και το πάθος των κρητικών για τη δημιουργία ενός από κάθε άποψη νέου πανεπιστημίου κυριάρχησε από την πρώτη στιγμή. ΕΠΑΕ ΘΑ ΚΑΝΟΜΕ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΩΡΕ ΚΟΠΕΛΙΑ.
3. Η επιλογή βιβλιοθηκάριου πριν καν ξεκινήσει το Πανεπιστήμιο και πριν έλθουν οι πρώτοι καθηγητές.
4. Η απόλυτη εμπιστοσύνη με την οποία η Διοικούσα Επιτροπή περιέβαλε το βιβλιοθηκάριο της, αφήνοντάς τον ελεύθερο να οργανώσει με επαγγελματική σοβαρότητα τους μηχανισμούς πρόσκτησης, οργάνωσης και τεκμηρίωσης του υλικού της Βιβλιοθήκης.
5. Η πίστη ότι συμβάλλομε όλοι στο στήσιμο ενός μεγάλου έργου πέρασε σε όλα τα μέλη του προσωπικού, από τον τελευταίο κλητήρα μέχρι το διευθυντή, γεγονός που δημιούργησε δεσμούς φιλίας και πνεύμα παρέας που υπερβαίνει τις υπηρεσιακές της υποχρεώσεις.
6. Η δυνατότητα να δοθούν μεγάλα ποσά από τη διοίκηση για την κάλυψη των παραγγελιών, μια που το Πανεπιστήμιο δεν είχε ακόμα ξεκινήσει και οι λειτουργικές του ανάγκες την περίοδο αυτή ήταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Κάθε 10-20 μέρες ο Νίκος Παναγιωτάκης έστελνε κούτες Νουνού γεμάτες με καταλόγους

των πιο σημαντικών εκδοτικών οίκων της Ευρώπης και της Αμερικής με δεκάδες χιλιάδες σημαδεμένους τίτλους προς παραγγελία.

7. Απροσδόκητα, η στενότητα του χώρου που χρησιμοποιήθηκε για τις εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου στο Ρέθυμνο μέχρι το 1998 αποδείχτηκε επίσης μια ευνοϊκή συγκυρία. Είναι σίγουρο ότι αν από την αρχή υπήρχε ο χώρος που έχει σήμερα το Πανεπιστήμιο στο Ρέθυμνο, πολλά μέλη ΔΕΠ δεν θα μπορούσαν να ξεπεράσουν τον πειρασμό να φτιάξουν τη δική τους βιβλιοθήκη, έχοντας απέναντί τους ένα διοικητικά αδύναμο διευθυντή βιβλιοθήκης με ανύπαρκτο status.

Γ. Τι νέο έφερε η Βιβλιοθήκη του ΠΚ

1. Την ιδέα της ενιαίας Βιβλιοθήκης που λειτουργεί ως ξεχωριστή οντότητα μέσα στο Πανεπιστήμιο, αντίθετα με τα διάσπαρτα και με άμεση εξάρτηση από τους καθηγητές και τους βοηθούς τους σπουδαστήρια των παλαιών ιδρυμάτων. Είναι αξιοσημείωτο πάντως το γεγονός ότι στο Ηράκλειο όπου οι διδάσκοντες είχαν μεγαλύτερο βαθμό αυτονομίας σε σχέση με τη Διοικούσα Επιτροπή, η αντίσταση για τη δημιουργία ενιαίας κεντρικής Βιβλιοθήκης ήταν πολύ μεγαλύτερη και κράτησε ως πριν από δύο χρόνια.
2. Την κατάρτιση μια από τις μεγαλύτερες συλλογές της χώρας στις ανθρωπιστικές επιστήμες σε χρονικό διάστημα λιγότερο των δεκαπέντε ετών και τη δημιουργία ενός νέου κτηρίου στο Ρέθυμνο που καλύπτει χώρους 5.000 τμ.
3. Τη συνειδητή προσπάθεια συνεργασίας με το ακαδημαϊκό προσωπικό για τη σύνδεση των ακαδημαϊκών προγραμμάτων διδασκαλίας, εκπαίδευσης και έρευνας με τη Βιβλιοθήκη.
4. Την, κατά το δυνατόν χωρίς αλλοιώσεις, υιοθέτηση των βασικών προτύπων της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου (α) Σύστημα Ταξινόμησης, (β) MARC21, (γ) το πρωτόκολλο επικοινωνίας Z39.50, (δ) τα Καθιερωμένα Αρχεία (AuthorityFiles) ονομάτων συγγραφέων, τοπωνυμίων και θεματικών επικεφαλίδων.
5. Την υψηλού επαγγελματικού επιπέδου οργάνωση των παραγγελιών. Δημιούργησε ένα διεθνές δίκτυο προμηθευτών, που της επέτρεπε να προμηθεύεται μεγάλες ποσότητες βιβλίων με πολύ μεγάλες εκπτώσεις από ξένους εκδότες και βιβλιοπωλεία. Το ίδιο συνέβη και με την διαδικασία οργάνωσης των συνδρομών στα ξένα επιστημονικά περιοδικά. Διαδικασία που σύντομα ακολούθησαν και τα άλλα ΑΕΙ.
6. Τις σοβαρές συνεργασίες που ανέπτυξε με άλλες ακαδημαϊκές και ξένες βιβλιοθήκες.
7. Τη δημιουργία της πρώτης σοβαρής μονάδας ηλεκτρονικής υποστήριξης των διαδικασιών της, το ολοκληρωμένο σύστημα Πτολεμαίος και την Ανέμη.
8. Παρά τις αρχικές αντιδράσεις από ορισμένα μέλη του διδακτικού προσωπικού το μοντέλο αυτό βιβλιοθήκης έγινε αποδεκτό από ολόκληρη την Πανεπιστημιακή Κοινότητα. Το γεγονός αυτό απετέλεσε τη μεγαλύτερη επιτυχία της Βιβλιοθήκης.

Τι δεν κατάφερε να κάνει το Πανεπιστήμιο Κρήτης για τη Βιβλιοθήκη του;

Η προσπάθεια που κατέβαλε η Βιβλιοθήκη μαζί με τις άλλες, για την κατοχύρωση όλων των παραπάνω επιτυχιών στη βάση ενός ενιαίου θεσμικού πλαισίου για όλες τις

Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες της χώρας απέτυχε. Η αιτία; Το πολυθρύλητο φετίχ του ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΤΟΥ των ελληνικών ΑΕΙ και η καλοδεχούμενη από το Υπουργείο απροθυμία (;), αδιαφορία (;) των Πανεπιστημίων να ζητήσουν ένα ενιαίο και σύμφωνο με τα δυτικά πρότυπα θεσμικό πλαίσιο για της ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Ήταν πολλές και επίμονες οι προσπάθειες που αναλήφθηκαν από το 1982 ως σήμερα για να καλυφθεί το ανεπίτρεπτο αυτό κενό, με τελευταία την προσπάθεια που έγινε στη δεκαετία του '90 με πρωταγωνιστές ομάδα βιβλιοθηκονόμων και τον ομ. καθηγητή Φυσικής του Αριστοτελείου κ. Δημήτριο Βλάχο. Η αδιαφορία του Υπουργείου και περισσότερο αυτή των Διοικήσεων των ΑΕΙ δεν άφησε κανένα περιθώριο. Το γεγονός ότι με την απουσία θεσμικής κατοχύρωσης των Βιβλιοθηκών δυναμιτίζονται όλα τα θετικά αποτελέσματα που προέκυψαν από τις πλουσιοπάροχες χρηματοδοτήσεις των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, δεν ενοχλεί, ούτε το Υπουργείο, ούτε, φυσικά, τα Πανεπιστήμια.

2. Ιερουσαλήμ και Ρέθυμνο. Δυο παράλληλες ιστορίες

Inmemoriam Μαρίας Αλεξίου

Στη δεύτερη ιστορία μας περιγράφουμε το ιστορικό ανάπτυξης δύο ολοκληρωμένων συστημάτων βιβλιοθήκης σε δύο διαφορετικά Πανεπιστήμια: Το Εβραϊκό Πανεπιστήμιο της Ιερουσαλήμ και το Πανεπιστήμιο Κρήτης. Τα όποια συμπεράσματα αφήνονται στην κρίση σας.

A. Εβραϊκό Πανεπιστήμιο Ιεροσολύμων, αρχές της δεκαετίας του '80

Βήμα 1

Στο Εβραϊκό Πανεπιστήμιο της Ιερουσαλήμ συγκροτείται μια ομάδα πληροφορικών και βιβλιοθηκονόμων για τη δημιουργία ενός συστήματος διαχείρισης των λειτουργιών της Βιβλιοθήκης που θα καλύψει τις ανάγκες της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου. Το λογισμικό ονομάζεται Automated Library Expandable Programή ALEPH που σχηματίζεται από τα αρχικά της περιφραστικής ονομασίας, αλλά συγχρόνως σημαίνει και το πρώτο γράμμα των αλφαβήτων που έχουν σημιτική προέλευση.

Βήμα 2

Μετά την εγκατάσταση του συστήματος στη Βιβλιοθήκη, το Πανεπιστήμιο δημιουργεί μια εταιρεία, τη YissumResearch από την οποία αγοράζουν το ALEPH και τα οκτώ πανεπιστήμια στο Ισραήλ. Με τον ορθολογικό αυτό τρόπο η χώρα θα οργανώσει το Εθνικό Δίκτυο των Πανεπιστημιακών της Βιβλιοθηκών. Υποθέτομε ότι η εν λόγω εταιρεία είναι παρόμοια με τις εταιρείες που έχουν δημιουργηθεί στα Ελληνικά Πανεπιστήμια για τη διαχείριση της περιουσίας τους. Το λέμε απλώς ως πληροφορία ...

Βήμα 3

Την ίδια περίοδο δημιουργείται μια νέα αναπτυξιακή, ιδιωτική πια, εταιρεία η Alerh-YissumLtd η οποία αναλαμβάνει να προωθήσει το ALEPH εμπορικά στο εξωτερικό. Διευθυντής της εταιρείας αναλαμβάνει ο YohananSpruch που ήταν ο αρχικός δημιουργός του ALEPH. Το 1995 η Alerh-Yissum συγχωνεύθηκε με την εταιρεία ExLibris ΕΠΕ, με επικεφαλής τον AzrielΜόραγκ ως διευθύνοντα σύμβουλο.

Σήμερα

Η ExLibris κυκλοφορεί εκτός από το ALEPH αριθμό προχωρημένων εργαλείων, που γνωρίζουν μεγάλη κυκλοφορία και είναι πολύτιμα για τον εντοπισμό και τη συλλογή δεδομένων στο απέραντο πέλαγος των ψηφιακών δεδομένων. Διαθέτει γραφεία στις σημαντικότερες χώρες του δυτικού κόσμου, όπου απασχολούνται 520 υπάλληλοι.

B. Πανεπιστήμιο Κρήτης. Ρέθυμνο και Ηράκλειο. Αρχές της δεκαετίας του '80

Την ίδια περίπου εποχή που άρχισε η ανάπτυξη του ALEPH (δεκαετία του '80) ξεκινά μια αντίστοιχη προσπάθεια στο Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Βήμα 1

Ο πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής του ΠΚ, Γρηγόρης Σηφάκης, δέχεται εισήγηση του βιβλιοθηκάρου και συγκροτεί μια ομάδα πληροφορικών από το Υπολογιστικό Κέντρο του ΠΚ με στόχο τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος για τις ανάγκες της Βιβλιοθήκης στο Ρέθυμνο και το Ηράκλειο. Η εν λόγω ομάδα αποτελείται από το Γρηγόρη Τζανοδασκαλάκη, αναλυτή προγραμματιστή, και το Γιάννη Κοσμά, μηχανικό πληροφορικής, ως μόνιμα στελέχη συνεπικουρούμενοι κατά διαφορετικά χρονικά διαστήματα από τους επίσης μηχανικούς πληροφορικής: Κορίνα Ανθή, Φλώρα Χρυσού, Μιχάλη Παξιμαδάκη, Κώστα Αλεξίου, Παναγιώτη Τζαβέλη. Η ομάδα συνδέεται άμεσα με τη βιβλιοθήκη αλλά διατηρεί το διακριτό της ρόλο ως μονάδα μηχανογράφησης. Από την αρχή ο πήγης μπαίνει ψηλά. Είναι η πρώτη βιβλιοθήκη στη χώρα που υιοθέτησε ως μορφότυπο για την εισαγωγή των βιβλιογραφικών δεδομένων το πρότυπο MARC 21 της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου. Υιοθέτησε επίσης το σύστημα των επικεφαλίδων του Κογκρέσου για τα ονόματα των συγγραφέων, τα γεωγραφικά ονόματα και τα θέματα στην αγγλική τους μορφή. Ο ηλεκτρονικός κατάλογος της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου ήταν το βασικό εργαλείο αναφοράς στην προσπάθεια δημιουργίας του δικού μας συστήματος. Με αυτές τις προδιαγραφές δημιουργείται η πρώτη έκδοση του συστήματος της Βιβλιοθήκης.

Βήμα 2

Από τα πρώτα βήματά της η Βιβλιοθήκη είχε οργανώσει ένα σύστημα παραγγελιών των βιβλίων της συνεργαζόμενη με μεγάλα βιβλιοπωλεία και εκδοτικούς οίκους του εξωτερικού, γεγονός που της επέτρεπε να προμηθεύεται μαζί με τα βιβλία και τα αντίστοιχα δελτία καταλογογράφησης της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου. Σε κάποια φάση ζητήθηκε από τους προμηθευτές μας να στείλουν σε μαγνητική ταινία σε μορφή MARC21 τα βιβλιογραφικά δεδομένα που αντιστοιχούσαν στους 25.000 περίπου τίτλους βιβλίων, που μας είχαν ήδη προμηθεύσει. Η άμεση φόρτωση 25.000 εγγραφών στο

σύστημα έδωσε ανείπωτη χαρά στους συντελεστές, που έβλεπαν τις δυνατότητες που παρείχαν τα νέα ηλεκτρονικά συστήματα. Αρχές του '90 τα βασικά υπο-συστήματα της καταλογογράφησης, του online δημοσίου καταλόγου και του δανεισμού ήταν ήδη έτοιμα. Εκείνη την περίοδο το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης είχε αναπτύξει ένα πρόγραμμα συνεργασίας με τις Βιβλιοθήκες του Kent State University. Εξ αιτίας του προγράμματος αυτού ερχόταν ως σύμβουλοι στη Θεσσαλονίκη ειδικοί βιβλιοθηκάριοι και πληροφορικοί, οι οποίοι πληροφορήθηκαν ότι στο Πανεπιστήμιο Κρήτης εκπονείται ένα νέο πρόγραμμα και ήλθαν να το δουν. Σημειωτέον ότι εκείνη την εποχή δεν κυκλοφορούσε κανένα άλλο πρόγραμμα βιβλιοθήκης στην Ελλάδα. Την ίδια επίσης περίοδο η American Library Association μας έστειλε για 6 μήνες ένα διαπρεπή ελληνοαμερικάνο βιβλιοθηκάριο από τη Σχολή Βιβλιοθηκονομίας του Πανεπιστημίου του Wisconsin, τον κ. Τζίμ Κρικέλα. Οι εντυπώσεις των ξένων ήταν ενθουσιώδεις και μας παρότρυναν να προτείνουμε το σύστημά μας και στην Εθνική Βιβλιοθήκη. Το ονομάσαμε ΠΤΟΛΕΜΑΙΟ εις ανάμνηση της θρυλικής Βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας τα χρόνια των Πτολεμαίων.

Βήμα 3

Έχοντας θέσει τόσο υψηλούς στόχους και γνωρίζοντας ότι: (α) το μέγεθος και η ποιότητα μιας τόσο μεγάλης ομάδας, όπως αυτής του ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ, δε θα μπορούσε να δικαιολογηθεί με μοναδικό πελάτη τη Βιβλιοθήκη του ΠΚ, (β) εκείνη την εποχή δεν κυκλοφορούσε άλλο ολοκληρωμένο σύστημα στην Ελλάδα, θέσαμε ως στόχο την προσπάθεια να πείσουμε και άλλες βιβλιοθήκες στην Ελλάδα να το υιοθετήσουν, ώστε να μοιραζόμαστε το βάρος και το κόστος της ομάδας του ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. Έγινε προσπάθεια επικοινωνίας με την Εθνική, που εκείνη την περίοδο είχε προκηρύξει ένα διαγωνισμό προϋπολογισμού 150.000.000 δρχ. Τους λέγαμε ότι δεν αποβλέπαμε σε πληρωμή για το πρόγραμμα, τους ζητούσαμε μόνο τη συμμετοχή τους στην υποστήριξη της ομάδας, μια που η βιβλιοθήκη ενός μικρού Πανεπιστημίου δεν μπορούσε από μόνη της να διατηρήσει μια τόσο φιλόδοξη ομάδα μηχανογράφησης. Δυστυχώς μείναμε με το ακουστικό στο χέρι... Εκείνη την εποχή το Πανεπιστήμιο είχε αυτονομηθεί και η Βιβλιοθήκη είχε παύσει να θεωρείται μια από τις σοβαρότερες προτεραιότητές του. Το ΙΤΕ, που θα μπορούσε λόγω του κύρους του να στηρίξει μια τόσο σοβαρή προσπάθεια, δεν έδειξε επίσης ενδιαφέρον.

Βήμα 4

Ξαφνικά οι ελπίδες μας αναθάρρησαν. Το Αριστοτέλειο, μετά από τα ενθουσιαστικά σχόλια των αμερικανών συμβούλων του, πήρε απόφαση να προμηθευθεί τον ΠΤΟΛΕΜΑΙΟ για τη Βιβλιοθήκη του. Το πανηγυρίσαμε. Η εγκατάσταση έγινε και όλοι ήταν ενθουσιασμένοι. Λίγο αργότερα ακολούθησε το Πολυτεχνείο Κρήτης. Ακολούθησαν οι Βιβλιοθήκες του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και του Πανεπιστημίου Πειραιώς, του ΤΕΙ Ηρακλείου, η Βιβλιοθήκη της Εθνικής Πινακοθήκης και τέλος η δεύτερη σε μέγεθος βιβλιοθήκη της χώρας, η Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων. Έτσι γύρω στο 2000 οι κατάλογοι των βιβλιοθηκών που χρησιμοποιούσαν τον ΠΤΟΛΕΜΑΙΟ αποτελούσαν τη σημαντικότερη και σοβαρότερη ηλεκτρονική βιβλιογραφική βάση της χώρας. Όλες τους χρησιμοποιούσαν το μορφότυποMARC21.

Βήμα 5

Εκείνα ακριβώς τα χρόνια άρχισε να κυκλοφορεί το ADVANCE, ένα γαλλοκαναδέζικο πρόγραμμα της εταιρείας GEAC. Αρχικά φαινόταν καλύτερο από τον ΠΤΟΛΕΜΑΙΟ, αλλά στην πράξη αυτό δεν αποδείχτηκε. Λίγο αργότερα άρχισαν τα ευρωπαϊκά προγράμματα και οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες διέθεταν πια χρήματα. Στην Ελλάδα, ως γνωστόν, αντίθετα με το Ισραήλ, το εισαγόμενο ευρωπαϊκό είναι εξ ορισμού καλύτερο από το εγχώριο. Έπειτα από λίγα χρόνια και το Αριστοτέλειο και το Πολυτεχνείο Κρήτης εγκατέλειψαν τον ΠΤΟΛΕΜΑΙΟ. Το Πολυτεχνείο πήγε στο ADVANCE και η Θεσσαλονίκη στο HORIZON. Να σημειωθεί ότι και τα δύο σήμερα θεωρούνται ξεπερασμένα και έχουν σχεδόν αποτραβηχτεί από την αγορά. Το Αριστοτέλειο έχει ήδη εγκαταλείψει το HORIZON.

Βήμα 6

Το 2004 έκλεισε πια οριστικά η προσπάθεια που είχε ξεκινήσει με τόσες ελπίδες. Το Πανεπιστήμιο Κρήτης σταμάτησε τον ΠΤΟΛΕΜΑΙΟ. Ήταν αδύνατον πια να συνεχίσει την υποστήριξή του. Στο τέλος ούτε και μας συνέφερε πλέον να τον διατηρούμε. Η ομάδα είχε αγχωθεί με τη βροχή κλήσεων για βοηθητική υποστήριξη των προαναφερομένων εγκαταστάσεων. Έτρεχαν οι άνθρωποι και δεν προλάβαιναν. Ένωσαν λυτρωμένοι και ανακουφισμένοι, όταν οι πελάτες μας πήγαν σε άλλο σύστημα...

ΤΟ ΕΠΙΜΥΘΙΟΝ

Γύρω στο 2005 το Πανεπιστήμιο προμηθεύθηκε ένα νέο ολοκληρωμένο σύστημα για τη Βιβλιοθήκη του, πανάκριβο βέβαια. Ποιο νομίζετε; Μα φυσικά το ALEPH. Εκ των υστέρων καταλάβαμε ότι η υποδομή του ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ήταν δυνατότερη και από τα δύο συστήματα που τον αντικατέστησαν στις προαναφερθείσες Βιβλιοθήκες. Το ADVANCE της GEAC και το HORIZON της εταιρείας SirsiDynix. Δυστυχώς ο ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ δεν είχε πίσω του το Ισραήλ και το Πανεπιστήμιο της Ιερουσαλήμ, είχε την Ελλάδα, και το αυτονομημένο πια ΠΚ. Ούτε η ομάδα του ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ (για να κάνουμε και την αυτοκριτική μας) διέθετε την τόλμη και την επιχειρηματικότητα της ομάδας του ALEPH...

3. Η ιστορία μιας παρέας

*In memoriam Βασίλη Παπάζογλου (1954-2014) και
Χρήστου Νικολάου (1954-2015)*

Είναι γνωστή η τάση των Ελλήνων να μετατρέπουν μια στεγνή επαγγελματική επικοινωνία σε σχέση φιλίας και παρέας. Στο τρίτο αφήγημα μιλάμε για το χρονικό μιας τέτοιας παρέας φίλων, στο χώρο των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Το 1987 οργανώθηκε στην Κρήτη, με πρωτοβουλία της Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης, μια τριήμερη σύναξη για τις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες. Την πρώτη μέρα η συνάντηση έγινε στο Ρέθυμνο, τη δεύτερη στα Χανιά και την τρίτη στο Ηράκλειο. Ήταν η πρώτη ουσιαστικά σύναξη στην ιστορία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Κεντρικό θέμα ήταν: «Οι εμφανιζόμενες νέες τάσεις στις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες της Ευρώπης και της Αμερικής, εξ αιτίας των νέων τεχνολογιών». Στην ημερίδα αυτή έλαβαν μέρος διευθυντές από τις τότε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, ενώ ένας από τους κεντρικούς ομιλητές ήταν ο διευθυντής της Βιβλιοθήκης του Arkansas των Ηνωμένων Πολιτειών, John Harrison. Η συνάντηση αυτή στάθηκε η αφετηρία για τη συχνότερη επικοινωνία μεταξύ των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών της χώρας. Επί πλέον οι εγκαταστάσεις του Πτολεμαίου στο Αριστοτέλειο, στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, στο Πολυτεχνείο Κρήτης στα Χανιά, στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, στο ΤΕΙ Ηρακλείου βοήθησε στο να πυκνώσουν έτι περαιτέρω οι επαφές μεταξύ των βιβλιοθηκών.

Έτσι σιγά σιγά δημιουργήθηκε μια παρέα ανθρώπων που περιελάμβανε βιβλιοθηκάρους και πληροφορικούς. Αναφέρονται ενδεικτικά οι: Η Κατερίνα Συνέλλη, ο Παναγιώτης Γεωργίου και η Μαρίνα Κορφιάτη από τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου της Πάτρας, ο Γιώργος Ζάχος από τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, ο Γρηγόρης Τζανοδασκαλάκης, ο Γιάννης Κοσμάς, ο ομιλών και η Σάσα Τζεδάκη από το Πανεπιστήμιο Κρήτης, η Άννα Φράγκου και ο Κώστας Ζωντανός από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, η Κλωντίνη Δέρβου από το Αριστοτέλειο. Η Μυρσίνη Κακούρη από το ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, η Ηρώ Φραντζή από το Αριστοτέλειο αρχικά και το Πανεπιστήμιο Αθηνών αργότερα. Η Μαρία Λεκίδου από το Πανεπιστήμιο της Θράκης. Λίγο μετά προσετέθη και ο κ. Φίλιππος Τσιμπόγλου που από το 1998 είχε αναλάβει τη διεύθυνση της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κύπρου. Ο αείμνηστος Βασίλης Παπάζογλου, καθηγητής στο Τμήμα Ναυπηγών του ΕΜΠ και πρόεδρος της Επιτροπής Βιβλιοθήκης του Μετσόβιου, έδειξε από την αρχή μεγάλο ενδιαφέρον. Η αγωνία και η έγνοια για τις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες ήταν ο κοινός μας τόπος. Αναπάντεχο μέλος της ίδιας παρέας έγινε και ο κ. Roel Rademaker, εκπρόσωπος για την Ελλάδα της ολλανδικής εταιρείας SWETS, που μετά την Κρήτη ανέλαβε τη διαχείριση των συνδρομών των περισσότερων ΑΕΙ, (η εταιρεία αυτή έφτασε να διαχειρίζεται το περίπου 80% των συνδρομών των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, γεγονός που έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαδικασία για τη δημιουργία του Συνδέσμου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών –ΣΕΑΒ). Συνοπτικά τη διήγηση για να πω ότι από τη μυθιστορηματική πορεία αυτής της παρέας προέκυψαν πρωτοβουλίες που ήταν αδύνατον να τις υποψιαστούμε όταν ξεκινούσαμε. Τις απαριθμώ.

1. Ο θεσμός των συνεδρίων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Είναι ο σημαντικότερος θεσμός στο χώρο των ελληνικών βιβλιοθηκών. Από το 1991 μέχρι σήμερα έχουν οργανωθεί με απόλυτη επιτυχία 25 Πανελλήνια Συνέδρια των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Δεν είναι υπερβολή να λεχθεί ότι τα συνέδρια των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών αποτελούν ως τα σήμερα το σημαντικότερο forum συζητήσεων και προβληματισμών στο χώρο των βιβλιοθηκών.
2. Η Οριζόντια Δράση Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών και ο ΣΕΑΒ. Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990 είχαν ξεκινήσει οι προετοιμασίες για τη δημιουργία ενός επιχειρησιακού προγράμματος στο Υπουργείο Παιδείας για τον εκσυγχρονισμό των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, ως αυτοτελών μονάδων. Οι προβληματισμοί, οι συζητήσεις και οι ζυμώσεις ξεκίνησαν από τον πρώτο πυρήνα της παρέας: την Κατερίνα Συνέλλη, το Γιώργο Ζάχο και το Μιχάλη Τζεκάκη και μεταφέρθηκαν ακολούθως στα τέσσερα πρώτα συνέδρια των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (Ιωάννινα, 1991, Πάτρα, 1992, Κρήτη, 1993, 1994 Ξάνθη, 1995), στα οποία κλήθηκαν να λάβουν μέρος και εκπρόσωποι της υπηρεσίας του ΕΠΕΑΚ που είχε δημιουργηθεί στο Υπουργείο Παιδείας. Ωρίμασε έτσι σιγά σιγά η ιδέα να προστεθεί στις δράσεις για τις βιβλιοθήκες των πανεπιστημίων (κάθετες δράσεις), που είχαν αρχίσει να καταρτίζονται γύρω στο 1996, και μια επί πλέον (οριζόντια δράση), η οποία να αγκαλιάσει το σύνολο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών με τρεις βασικούς στόχους:
  - (α) να αντιμετωπιστεί με τρόπο συλλογικό το κρίσιμο πρόβλημα του κόστους των συνδρομών στα επιστημονικά περιοδικά, το ύψος των οποίων οδηγούσε νομοτελειακά σε χρεοκοπία όλα τα ελληνικά ΑΕΙ
  - (β) να αναληφθεί μια εθνικής εμβέλειας προσπάθεια συμμόρφωσης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στα διεθνή πρότυπα για την ανάπτυξη των καταλόγων τους με την προοπτική δημιουργίας ενός Συλλογικού Καταλόγου όλων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών (<http://www.unioncatalog.gr/ucportal/>).
  - (γ) να διασφαλίζεται η ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν οι Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες (Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών» (ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β.) <http://mopab.seab.gr/>)
3. Ο προαναφερθείς τριμελής αρχικός πυρήνας της ομάδας είχε ήδη εκπονήσει την πρόταση για την Οριζόντια Δράση και προβληματιζόταν για το φορέα που θα αναλάμβανε την υλοποίησή της. Ως γνωστό οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες δεν είχαν επίσημο status, και κανονικά η πρόταση θα έπρεπε να υποβληθεί από ένα ΑΕΙ που θα όριζε ένα καθηγητή του ως επιστημονικό υπεύθυνο. Τελικά ο κ. Βασίλης Παπάζογλου, μέλος και αυτός της παρέας, πρότεινε και έγινε αποδεκτό η πρόταση να υποβληθεί μέσω του ΕΜΠ με επιστημονικό υπεύθυνο τον ίδιο. Είναι ανάγκη να τονιστούν οι πολύτιμες υπηρεσίες που προσέφερε για την επιτυχία της προσπάθειας ο αείμνηστος Βασίλης Παπάζογλου και να αναγνωριστεί ότι χωρίς την ουσιαστικού χαρακτήρα θεσμική βοήθειά του το πρόγραμμα δεν θα μπορούσε να προχωρήσει.
4. Επέπρωτο η εκ πρώτης όψεως αθώα επιδίωξη της συντροφιάς για τη δημιουργία της οριζόντιας δράσης να έχει μια σοβαρή και απρόβλεπτη εξέλιξη. Συζητώντας

για την ορθολογική και με οριζόντιο τρόπο αντιμετώπιση του κρισίμου ζητήματος των συνδρομών όλων των ΑΕΙ στα διεθνή περιοδικά και τις βάσεις ηλεκτρονικών δεδομένων (προβλήματος που ξεπερνούσε πια τα όρια αντοχής των προϋπολογισμών τους), ετέθη στο τραπέζι η σκέψη για τη δημιουργία μιας εθνικής συνδρομής. Ο βιβλιοθηκάριος της Κρήτης ενημέρωσε τον Πρύτανή του, αείμνηστο Χρήστο Νικολάου, και του ζήτησε να ξεκινήσει σχετική πρωτοβουλία μέσω της Συνόδου των Πρυτάνεων. Με το ίδιο τρόπο κινήθηκε παράλληλα και ο Βασίλης Παπάζογλου μέσω του ΕΜΠ. Ο Χρ. Νικολάου ως καθηγητής Πληροφορικής αγκάλιασε με θέρμη την ιδέα και στην επόμενη σύνοδο Πρυτάνεων υποστήριξε με ενθουσιασμό την πρόταση, παρόντος και του Υπουργού Παιδείας. Επίσης παρών ήταν και ο Βασίλης Παπάζογλου. Η παρουσία και των δύο στην ιστορική εκείνη Σύνοδο των Πρυτάνεων ήταν καταλυτική. Τόσο απλά και ταπεινά ξεκίνησε η δημιουργία του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ - HEALLINK) και η μέσω εξαντλητικών διαπραγματεύσεων συμφωνία με τους εκδότες για την εθνική συνδρομή. Στην περαιτέρω πορεία και εξέλιξη του Συνδέσμου αποφασιστικό ρόλο διαδραμάτισε η κ. Κλωντίνη Δέρβου από τη Βιβλιοθήκη του Φυσικού του Αριστοτελείου, η οποία έκανε έργο ζωής την επιτυχία αυτού του μεγάλου εγχειρήματος. Δίπλα της πολύτιμοι συνεργοί οι κ.κ. Άννα Φράγκου και Σάσα Τζεδάκη, όλες μέλη της ωραίας εκείνης συντροφιάς. Αναμφιβόλως ο ΣΕΑΒ αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα επιτεύγματα στην προσπάθεια δημιουργίας εθνικής υποδομής στο χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης και της έρευνας. Η θεσμική του κατοχύρωση, όμως, όπως και αυτή των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, παραμένει νηπιώδης. Δυστυχώς τα ελληνικά ΑΕΙ, αντίθετα με τις βιβλιοθήκες τους, δε θέλουν ή δεν μπορούν να υπερβούν τα όρια του περιβόλου τους.

Δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητο το γεγονός ότι στην περίπτωση της Οριζόντιας Δράσης, του ΣΕΑΒ και της αξιοποίησης των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες βρέθηκαν πιο μπροστά από τα Πανεπιστήμια και τα ακαδημαϊκά τους όργανα. Εκμεταλλεύτηκαν με τον καλύτερο τρόπο τις πιστώσεις των αναπτυξιακών προγραμμάτων, ανοίχτηκαν σε συνεργασίας εθνικής εμβέλειας και πλησίασαν σημαντικά το επίπεδο των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών προηγμένων χωρών. Δυστυχώς όμως και στην περίπτωση αυτή η Ελλάδα και τα Πανεπιστήμιά της έβαλαν το άλογο πίσω από το καρό. Διατέθηκαν τεράστια ποσά για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες από τις ευρωπαϊκές πιστώσεις, χωρίς να φροντίσουν για τη θεσμική τους κατοχύρωση. Οι συνέπειες χρόνο με το χρόνο γίνονται πιο ορατές και ... πιο ολέθριες. Λυπούμαστε, που το λέμε, αλλά τα ΑΕΙ και οι διοικήσεις τους φέρουν μεγαλύτερο βαθμό ευθύνης, ακόμα και από το ίδιο το Υπουργείο, ως προς το ζήτημα αυτό.

4. Στα άδυτα της Β' Εθνικής. Το πρόγραμμα για τον εκσυγχρονισμό της Βιβλιοθήκης της Βουλής (2002-2008)

In memoriam Γεωργίου Καραμπατζού (1945-2011)

Η Βιβλιοθήκη της Βουλής αποτελεί τη δεύτερη σε μέγεθος, μετά την Εθνική, Βιβλιοθήκη της χώρας. Περιλαμβάνει σημαντικές συλλογές και πολύτιμα αρχεία. Ιδιαίτερα ως προς τον τομέα των ελληνικών εφημερίδων και περιοδικών αποτελεί defacto την Εθνική Βιβλιοθήκη της χώρας.

Ησυνεργασία μας με τη Βιβλιοθήκη της Βουλής (ΒτΒ) ξεκίνησε στο τέλος της δεκαετίας του '90, με την εγκατάσταση του ολοκληρωμένου συστήματος: ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ. Σύντομα, όμως, η νέα Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης, κα. Ειρήνη Ηλιοπούλου, που διαδέχθηκε τον κ. Παναγιώτη Χριστόπουλο γύρω στο 1999, συνειδητοποίησε ότι η εγκατάσταση του ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει τα πολύ μεγάλα προβλήματα της Βιβλιοθήκης. Η ομάδα καταλογογράφησης δεν ήταν εξοικειωμένη στην ηλεκτρονική τεκμηρίωση και η διαδικασία προχωρούσε σε εξοντωτικά αργούς ρυθμούς, ο δε παραδοσιακός δελτιοκατάλογος ήταν στην πράξη έωλος, διότι οι αναγνώστες εντόπιζαν στα δελτία τα βιβλία που τους ενδιέφεραν, αλλά δεν μπορούσαν να τα εντοπίσουν στα ράφια, σε άλλες περιπτώσεις, υπήρχαν μεν τα βιβλία αλλά τα δελτία στον κατάλογο είχαν εξαφανιστεί.

Η διευθύντρια, ένας πρακτικός άνθρωπος που έξω από θεωρίες έπαιρνε τη δουλειά της σοβαρά (δεν ήταν βιβλιοθηκονόμος και δεν καμωνόταν ότι ήταν τέτοια), συνειδητοποίησε αμέσως ότι το μέγεθος των προβλημάτων δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπιστεί εκ των έσω και δεν αφορούσε μόνο την καταλογογράφηση, αλλά συνδεόταν και με πολλές άλλες πτυχές των εργασιών της Βιβλιοθήκης. Ζήτησε λοιπόν από το Διευθυντή της Βιβλιοθήκης του ΠΚ, να εκπονήσει μια μελέτη που να αντιμετωπίζει με τρόπο συνολικό και όχι μεμονωμένο τα προβλήματα λειτουργίας της Βιβλιοθήκης και να προτείνει λύσεις.

Μόλις η κα. Ηλιοπούλου παρέλαβε τη μελέτη, την προώθησε στον Πρόεδρο της Βουλής, μέσω του Γενικού Γραμματέα, καθηγητή κ. Παναγιώτη Τζωρτζόπουλου. Αρχές του 2002, το έργο της υλοποίησης του έργου ανατέθηκε στον Μιχάλη Τζεκάκη, που είχε μόλις αποχωρήσει από τη Βιβλιοθήκη του ΠΚ. Ο ερχομός του στην Αθήνα στις αρχές του 2002 συνέπεσε με την αλλαγή της Διευθύντριας. Η κα. Ειρήνη Ηλιοπούλου πήρε τη Γενική Διεύθυνση Προσωπικού της Βουλής (θέση από την οποία συνέχισε να προσφέρει τη βοήθειά της οσάκις χρειαζόταν), ενώ τη Διεύθυνση της Βιβλιοθήκης ανέλαβε η κα. Ευρυδίκη Αμπατζή, φιλόλογος και υπάλληλος της Βιβλιοθήκης με αρκετά χρόνια προϋπηρεσίας.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗ – Π. ΤΖΩΡΤΖΟΠΟΥΛΟΥ (2002-Μάρτιος 2004)

Η πρώτη περίοδος κράτησε δύο περίπου χρόνια και συνέπεσε με την Κυβέρνηση Κ. Σημίτη, με Πρόεδρο της Βουλής τον κ. Α. Κακλαμάνη και ΓΓ τον κ. Π. Τζωρτζόπουλο. Η διαχείριση του προγράμματος ανετέθη από τη Βουλή στον Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ) του Πανεπιστημίου Κρήτης με Επιστημονικό Υπεύθυνο τον Μιχάλη Τζεκάκη. Η στελέχωση της ομάδας και οι αμοιβές των μελών της γίνονταν μέσω του ΕΛΚΕ του ΠΚ μετά από εισήγηση του Επιστημονικού Υπευθύνου και έγκριση από τον Γενικό Γραμματέα. Κατά την περίοδο αυτή το έργο περιελάμβανε τις ακόλουθες δράσεις:

1. Δημιουργία υποδομής για την αναδρομική καταλογογράφηση.

Σύντομα συνειδητοποιήσαμε ότι (α) είχαμε να καταλογογραφήσουμε ένα ασύλληπτο για τα ελληνικά δεδομένα αριθμό βιβλίων (γύρω στους 650.000 τόμους), (β) η καταλογογράφηση μέσω ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ προχωρούσε με αργούς ρυθμούς. Χρειαζόμασταν ένα περισσότερο ευέλικτο και ταχύ σύστημα που να μας επιτρέπει την παραγωγή μεγάλου αριθμού εγγραφών ημερησίως (60 και πάνω) ανά καταλογογράφο. Παρεκάλεσα λοιπόν τον κ. Γιάννη Κοσμά, έναν εκ των βασικών δημιουργών του ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ, να φτιάξει ένα λογισμικό που να επιτρέπει ταχύρρυθμη καταλογογράφηση σε μορφότυποMARC21. Ο κ. Γ. Κοσμάς, ένα σπάνιο ταλέντο στο χώρο της τεχνολογίας (αναμφισβήτητα ο καλύτερος της χώρας στο χώρο των βιβλιοθηκών), δημιούργησε adhoc το λογισμικό ΠΛΕΙΑΔΕΣ. Ακόμα και σήμερα οι επιδόσεις του είναι άπιαστες για όλα τα καθιερωμένα ξένα ή ελληνικά συστήματα. Πρέπει εξ αρχής να δηλωθεί ότι χωρίς την πολύτιμη και εντελώς αφιλοκερδή προσφορά του Γιάννη Κοσμά, το όλο εγχείρημα δε θα μπορούσε να επιτύχει. Φυσικά θα αποτελούσε αφέλεια να περιμένει κανείς αναγνώριση στο Γιάννη ή και στους άλλους συντελεστές.

2. Η συγκρότηση και εγκατάσταση της ομάδας στο Κεντρικό Κτήριο και η έναρξη της καταλογογράφησης.

Με τη μεσολάβηση της διευθύντριας καταφέραμε να πείσομε τη διοίκηση να μας επιτρέψει να συγκροτήσουμε με τρόπο αξιοκρατικό την ομάδα καταλογογράφησης για να επιτύχουμε την καλύτερη δυνατή ποιοτική και ποσοτική παραγωγή. Το συνεργείο εγκαταστάθηκε στο ισόγειο του τριώροφου βιβλιοστασίου που βρίσκεται στο Κεντρικό Κτήριο της Βουλής. Το έργο ξεκίνησε με αργούς ρυθμούς στην αρχή και συνεχώς αυξανόμενους στην πορεία. Ο Γιάννης Κοσμάς ακούραστος κρατούσε τα απαραίτητα back-up και την πολυεπίπεδη υποστήριξη της ομάδας. Όλα τα παιδιά ήταν πρόθυμα και ρίχτηκαν με πάθος στη δουλειά. Ο ηλεκτρονικός κατάλογος της Βιβλιοθήκης του ΠΚ ήταν βασικό εργαλείο αναφοράς, το ίδιο και οι κατάλογοι του Κογκρέσου και των άλλων βιβλιοθηκών που χρησιμοποιούσαν το MARC21. Το πιο σημαντικό, όμως, ήταν το πνεύμα της ομάδας και της παρέας που δημιουργήθηκε. Απαράλλακτο όπως εκείνο της Κρήτης της δεκαετίας του '80 ...

3. Διαλογή των βιβλίων για την αποσυμφόρηση του Κεντρικού Βιβλιοστασίου.

Στο Κεντρικό Βιβλιοστάσιο είχε δημιουργηθεί το αδιαχώρητο εξαιτίας της συσσώρευσης των νέων βιβλίων. Ήταν φανερό ότι πολλά από τα βιβλία αυτά ήταν παλαιά και δεν ενδιέφεραν πια τους αναγνώστες. Αποφασίστηκε, μαζί με την καταλογογράφηση να γίνεται και η διαλογή με την επικόλληση ειδικού επισήματος στις ράχες όλων των βιβλίων που σε τελική φάση θα μετακινούνταν από το Κεντρικό Βιβλιοστάσιο στο Καπνεργοστάσιο. Ήδη από το στάδιο της μελέτης είχε

επισημανθεί ότι ένα μεγάλο μέρος της Βιβλιοθήκης στο Κεντρικό Κτήριο της Βουλής δεν δικαιολογούσε την ύπαρξή του στο κτήριο αυτό και είχε διατυπωθεί η πρόταση συρρίκνωσης της συλλογής στο Κεντρικό Κτήριο σε βαθμό που να μην υπερβαίνει τους 15.000 με 20.000 τόμους. Η συλλογή αυτή, κατά την πρότασή μας, θα εξυπηρετούσε αποκλειστικά τις ανάγκες του Κοινοβουλίου. Με τον μεγαλύτερο όγκο των βιβλίων μεταφερόμενο στους άπλετους χώρους του Καπνεργοστασίου η Βιβλιοθήκη θα μπορούσε να διεκδικήσει το ρόλο που της άξιζε, ως η δεύτερη Εθνική Βιβλιοθήκη της χώρας. Η πρότασή μας έγινε εν μέρει δεκτή. Η προϊσταμένη της διεύθυνσης είχε επιφυλάξεις, καθώς δεν ήθελε να μεταφερθεί στο Καπνεργοστάσιο ο κύριος όγκος των βιβλίων. Φοβόταν, όχι χωρίς λόγο, ότι με το μεγαλύτερο τμήμα της Συλλογής και τις κύριες λειτουργίες στο Καπνεργοστάσιο, η Βιβλιοθήκη κινδύνευε να περιθωριοποιηθεί. Τελικά μεταφέρθηκαν στο Καπνεργοστάσιο τα 2/5 του συνόλου των βιβλίων.

4. **Η έναρξη καταλογογράφησης των βιβλίων της Συλλογής Πολυτίμων και Σπανίων Βιβλίων.**

Παράλληλα με την καταλογογράφηση των βιβλίων του Κεντρικού Βιβλιοστασίου ξεκίνησε η καταλογογράφηση των σπανίων βιβλίων στο χώρο της ειδικής αίθουσας που στεγάζονταν.

5. **Η προετοιμασία των χώρων του Καπνεργοστασίου για να υποδεχθούν τις συλλογές από το Κεντρικό Βιβλιοστάσιο και το κτήριο της Μπεννακείου Βιβλιοθήκης.**

Η δράση αυτή περιελάμβανε την προμήθεια και εγκατάσταση νέων μεταλλικών βιβλιοστασίων, για την τοποθέτηση των βιβλίων και περιοδικών της από το Κεντρικό Βιβλιοστάσιο και την Μπεννάκειο Βιβλιοθήκη.

Με τη συνεργασία της Τεχνικής Υπηρεσίας της Βουλής διεξήχθησαν τρεις διαγωνισμοί για την προμήθεια και εγκατάσταση συγκροτημάτων ραφιών σε τρεις μεγάλες αίθουσες του Καπνεργοστασίου. Υποχρέωσή μου εδώ είναι να τονίσω την προσφορά του πολιτικού μηχανικού της Τεχνικής Υπηρεσίας, κ. Γιώργου Κάνταρου. Όλη η Τεχνική Υπηρεσία της Βουλής και ιδιαίτερα αυτός προσέφεραν πολύτιμες υπηρεσίες κατά τη διάρκεια του προγράμματος σε θέματα της αρμοδιότητάς τους.

6. **Η μεταφορά της Μπεννακείου Βιβλιοθήκης στο Καπνεργοστάσιο.**

Αποδείχθηκε ένα εξαιρετικά δύσκολο και επίπονο έργο, διότι χωρίς ασανσέρ, η μεταφορά των βιβλίων και του λοιπού υλικού τα βιβλία έπρεπε να γίνει από τις σκάλες του τετραώροφου βιβλιοστασίου. Το έργο της μεταφοράς ανετέθη σε μία ιδιωτική εταιρεία η οποία χρησιμοποίησε εννέα εργάτες (οικονομικούς μετανάστες). Για την απαλλαγή των βιβλίων από τα επάλληλα στρώματα διαχρονικής ... σκόνης έγινε ανάθεση μετά από διαγωνισμό σε ιδιωτική εταιρεία. Η μεταφορά έγινε κυριολεκτικά από τον υπογράφοντα την παρούσα, τον οδηγό του μισθωμένου από την εταιρεία φορτηγού και τους εννέα εργάτες. Ήταν η πιο επώδυνη μετακόμιση της βιβλιοθηκονομικής μου καριέρας. Μια μικρή λεπτομέρεια: η φόρτωση των καροτσιών με τα βιβλία από τη Μπεννάκειο μπορούσε να γίνει μόνο μεταξύ 4-6 π.μ., γιατί οι δημοσιογράφοι των γύρω συγκροτημάτων ειδοποιούσαν την Τροχαία που ερχόταν και μας έπαιρνε τις ταυτότητες.

7. **Η προεργασία για τη δημιουργία μιας αμιγώς κοινοβουλευτικής Βιβλιοθήκης.**

Προκειμένου να υλοποιηθεί η απόφαση για τη δημιουργία μιας αμιγώς Κοινοβουλευτικής Βιβλιοθήκης εντάχθηκαν στην ομάδα δύο στελέχη που διέθεταν σπουδές και εμπειρία στο χώρο της Νομικής και των Πολιτικών Επιστημών. Σε πρώτη φάση έργο των δύο αυτών συνεργατών θα ήταν να επιστατήσουν στη διαλογή των βιβλίων, ώστε να παραμείνουν στο Κεντρικό Κτήριο μόνο τα απαραίτητα για μια σοβαρή, σύγχρονη κοινοβουλευτική βιβλιοθήκη βιβλία και περιοδικά. αναφοράς στο Κεντρικό Κτήριο. Ήταν μια άκρως επιτυχημένη επιλογή. Η κα. Ελένη Μουζουράκη και η κα. Πένυ Λεβαντάκη δικαίωσαν απόλυτα τις προσδοκίες και εξελίχθηκαν σε δύο πολύτιμα στελέχη της Βιβλιοθήκης. Παράλληλα ξεκίνησε η προσπάθεια για τη συγκρότηση Κέντρου Ευρωπαϊκής Τεκμηρίωσης ως τμήμα της Κοινοβουλευτικής Βιβλιοθήκης. Για την επιτυχία αυτής της προσπάθειας σημαντική ήταν και η συμβολή της υπεύθυνη του Γραφείου Πληροφόρησης της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Αθήνα, κα. Ολυμπία Παπαγιαννακοπούλου.

8. Η επιτάχυνση του έργου της μικροφωτογράφησης των Εφημερίδων.

Η συλλογή των Εφημερίδων της Βουλής είναι η πληρέστερη και εγκυρότερη της χώρας. Ήδη από τη δεκαετία του 1980 με πρόταση του κ. Παναγιώτη Χριστόπουλου είχε δημιουργηθεί στο Καπνεργοστάσιο ένα πλήρως εξοπλισμένο εργαστήριο μικροφωτογράφησης και την εποχή που άρχισε το δικό μας έργο είχαν παραχθεί περίπου 12.000 μπομπίνες μικροφίλμ. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί η σημασία της πραγματικά πρωτοποριακής αυτής πρωτοβουλίας, που τιμά τον εμπνευστή της. Αποφασίστηκε, λοιπόν, να συνεχιστεί η μικροφωτογράφιση των εφημερίδων στο πλαίσιο του δικού μας έργου με τη στελέχωση ειδικής ομάδας και την καθοδήγηση υπευθύνου από το Τμήμα Φωτογραφίας του ΤΕΙ Αθηνών. Την οικονομική διαχείριση του έργου αυτού ανέλαβε ο ΕΛΚΕ του ΤΕΙ Αθηνών.

Η περίοδος Α. Κακλαμάνη – Π. Τζωρτζόπουλου έληξε στις αρχές Μαρτίου του 2004. Μετά τους επιφυλακτικούς πρώτους μήνες γνωριμίας, η Διοίκηση της Βουλής εκτίμησε τη μεγάλη προσπάθεια όλης της ομάδας και άφησε να κυλήσει απρόσκοπτα το έργο, χωρίς καμιά παρέμβαση κομματικής ή άλλης χροιάς. Το γεγονός μας έδωσε ιδιαίτερη χαρά, γιατί αναγνωριζόταν με τον καλύτερο τρόπο η μη κομματική ταυτότητα του έργου και ο καθαρά επαγγελματικός χαρακτήρας της ομάδας. Από ένα σημείο και μετά νιώσαμε ότι είχαμε την αμέριστη υποστήριξη του ΓΓ, κ. Π. Τζωρτζόπουλου, και αυτό μας έδωσε ηθική ικανοποίηση. Ανέφελες, επίσης, υπήρξαν οι σχέσεις της ομάδας με το τακτικό προσωπικό της Βιβλιοθήκης.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α. ΨΑΡΟΥΔΑ ΜΠΕΝΑΚΗ – ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΜΠΑΤΖΟΥ (7 Μαρτίου 2004-15 Σεπτεμβρίου 2007)

Στην εκλογική μάχη της 7^{ης} Μαρτίου 2004 νικητής ανεδείχθη το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας. Σχηματίστηκε η Κυβέρνηση Κώστα Καραμανλή με Πρόεδρο της Βουλής την κα. Άννα Ψαρούδα Μπενάκη και Γ. Γραμματέα τον αείμνηστο καθηγητή του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου Γεώργιο Καραμπατζό. Η νέα διοίκηση της Βουλής είδε ευνοϊκά το έργο της ομάδας. Ιδιαίτερως αξέχαστη θα μας μείνει η ευγένεια, το ήθος και η προσήνεια του Γενικού Γραμματέα κ. Γεωργίου Καραμπατζού. Αυτό που ακολούθησε μετά την αποχώρησή

του ανέβασε ακόμα περισσότερο την εκτίμησή μας. Η είδηση του θανάτου του, λίγα χρόνια μετά τη λήξη του προγράμματος, μας γέμισε θλίψη.

Κατά την εν λόγω περίοδο συνεχίστηκαν ομαλά και με ταχύτερους ρυθμούς όλα τα επί μέρους έργα που είχαν αρχίσει κατά την περίοδο Κακλαμάνη – Τζωρτζόπουλου. Ο υπεύθυνος και τα μέλη της ομάδας απολάμβαναν την πλήρη εμπιστοσύνη και στήριξη της Διοίκησης (Προέδρου και Γενικού Γραμματέα). Η συνεργασία με τη Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης υπήρξε, επίσης, ομαλή, εκτός από κάποιες περιπτώσεις διαφορετικών προσεγγίσεων.

Καθώς βαδίζαμε προς το τέλος της περιόδου αυτής είχε σημειωθεί μεγάλη πρόοδος σε όλα τα πεδία του έργου. Συγκεκριμένα:

- Ολοκληρώθηκε η καταλογογράφηση των βιβλίων στο Κεντρικό Κτήριο.
- Έγινε η μεταφορά των βιβλίων που είχαν επιλεγεί από το Κεντρικό Βιβλιοστάσιο στη Βιβλιοθήκη Πόλης στο Καπνεργοστάσιο.
- Το συνεργείο καταλογογράφησης μεταφέρθηκε στο Καπνεργοστάσιο.
- Άρχισε η καταλογογράφηση των βιβλίων της Μπεννακείου Βιβλιοθήκης στο Καπνεργοστάσιο.
- Άρχισε η καταλογογράφηση των εφημερίδων και των περιοδικών στο Καπνεργοστάσιο.
- Συνεχίστηκε η καταλογογράφηση των πολυτίμων βιβλίων.
- Συνεχίστηκε η εργασία για την Κοινοβουλευτική Βιβλιοθήκη και το Κέντρο Ευρωπαϊκής Τεκμηρίωσης.
- Συνεχίστηκε με εντατικούς ρυθμούς η μικροφωτογράφηση των εφημερίδων.

Εκτός από όλα τα παραπάνω, που ήταν συνέχεια των δράσεων της προηγούμενης περιόδου, κατά την περίοδο αυτή και σε συνεργασία με την Τεχνική Υπηρεσία της Βουλής διαμορφώθηκε ο τρίτος όροφος του Κεντρικού Βιβλιοστασίου σε ένα σύγχρονο χώρο φύλαξης των έργων τέχνης, στέγασης του παραρτήματος συντήρησης, και φύλαξης των νέων αρχειακών προσκτήσεων, λειτουργώντας συμπληρωματικά με το χώρο της συλλογής των πολυτίμων βιβλίων.

Την ίδια περίοδο άρχισε επίσης ο άλλος ηράκλειος άθλος εκκαθάρισης της τεράστιας αποθήκης της Βιβλιοθήκης στο Καπνεργοστάσιο. Εδώ κι αν έπρεπε τα παιδιά που ανέλαβαν αυτό το έργο να πάρουν ενισχυμένο επίδομα ανθυγιεινής εργασίας ...!

Στο μεταξύ είχε αρχίσει να ωριμάζει η ιδέα της συμμετοχής της Βιβλιοθήκης της Βουλής στα αναπτυξιακά προγράμματα που χρηματοδοτούσε η ΕΕ. Για να μπορεί να διαχειρίζεται η Βουλή ένα τέτοιο πρόγραμμα, συστήθηκε adhoc Υπηρεσία Διαχείρισης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων με επικεφαλής τον κ.Βασίλειο Σβολόπουλο. Το επόμενο βήμα ήταν να ανατεθεί στον υπογράφοντα η κατάρτιση μιας πρότασης για ένα έργο, προϋπολογισμού 1.400.000 € με χρηματοδότηση από την ΕΕ . Με το έργο αυτό προβλεπόταν η ψηφιοποίηση των μικροφίλμ, η προμήθεια νέου λογισμικού για το ολοκληρωμένο σύστημα της Βιβλιοθήκης και η προμήθεια υβριδικού εξοπλισμού μικροφωτογράφησης και ψηφιοποίησης. Η κατάρτιση αυτής της πρότασης και η διεξαγωγή του διαγωνισμού με καταπόνησε ιδιαίτερα. Έγινε με αφάνταστες δυσκολίες και εμπόδια. Δεν ήταν μόνο η απουσία σοβαρών συνεργατών -με εξαίρεση την περίπτωση του κ.Παύλου Γιαμά από την ομάδα του κ. Β. Σβολόπουλου, ο οποίος με ευγένεια και υπομονή προσφέρθηκε να βοηθήσει στη νομοτεχνική και τεχνολογική διατύπωση της πρότασης. Χωρίς πληροφορικό υποστήριξης ήμουν ακόμα για μια φορά υποχρεωμένος να προσφεύγω στην άμισθη

βοήθεια του κ. Γιάννη Κοσμά, στο τμήμα που αφορούσε το λογισμικό διαχείρισης της ψηφιοποιημένης βάσης. Η ελληνική αγορά ήταν ανώριμη εκείνη την εποχή για ένα τόσο μεγάλο έργο ψηφιοποίησης και αντέδρασε μούδιασμένα. Ο διαγωνισμός κινδύνευε να αποβεί άγονος. Η προκήρυξη και η διενέργεια του διαγωνισμού έγινε προς το τέλος της περιόδου Ψαρούδα-Μπενάκη – Καραμπατζού, αλλά η τελική υπογραφή μπήκε από το επόμενο προεδρείο της Βουλής.

Την περίοδο αυτή είχαμε μια ακόμα, ιδιαίτερως σημαντική, εξέλιξη. Συμφωνήσαμε με την προϊσταμένη της Βιβλιοθήκης να ξεκινήσει μια προσπάθεια ένταξης στο προσωπικό της Βιβλιοθήκης της Βουλής ορισμένων στελεχών της ομάδας. Ήταν μια απαραίτητη κίνηση, ώστε να διασφαλιστούν και στο μέλλον οι αλλαγές και η δυναμική που δημιουργήθηκε με την υλοποίηση του προγράμματος. Τελικά η προσπάθεια ευοδώθηκε. Τρία από τα μέλη της ομάδας εντάχθηκαν στο μόνιμο προσωπικό. Ο διορισμός στη Βουλή προσώπων χωρίς κομματική παρέμβαση, δεν ήταν καθόλου συνηθισμένη πρακτική. Νιώσαμε μεγάλη ικανοποίηση και ... δικαίωση. Η συμβολή του κ. Γεωργίου Καραμπατζού και βεβαίως της Προέδρου κας. Άννας Ψαρούδα Μπενάκη στην επιτυχία αυτή ήταν αποφασιστικής σημασίας.

Οι 43 μήνες της περιόδου αυτής αποδείχτηκαν ιδιαίτερως δημιουργικοί και παραγωγικοί.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ. ΣΙΟΥΦΑ ΚΑΙ Ν. ΣΤΕΦΑΝΟΥ (16 Σεπτεμβρίου 2007-3 Οκτωβρίου 2009). Η ΑΝΑΤΡΟΠΗ (19 συνολικά μήνες).

Οι εκλογές της 16 Σεπτεμβρίου 2007 έδωσαν νικητή και πάλι τη Νέα Δημοκρατία του Κώστα Α. Καραμανλή, αλλά αυτή τη φορά ο κ. Δημήτρης Σιούφας αντικατέστησε την κα. Άννα Ψαρούδα - Μπενάκη στο Προεδρείο της Βουλής, ενώ Γ.Γ. ορίστηκε ο κ. Νίκος Στεφάνου. Σίγουροι ότι το έργο είχε μπει σε κανονική τροχιά και είχε πια αναγνωριστεί από όλους η σημασία και ο υπερκομματικός του χαρακτήρας, δεν ανησυχήσαμε για την αλλαγή στο Προεδρείο και τη θέση του Γενικού Γραμματέα. Ωστόσο, δεν πέρασε πολύ καιρός για να διαπιστώσουμε ότι το κλίμα είχε αλλάξει δραματικά. Ο νέος Γ.Γ. αποδείχτηκε απρόσιτος και αινιγματικός. Προσπαθήσαμε να τον συναντήσουμε. Στάθηκε αδύνατον. Ο υπεύθυνος του γραφείου του τυπικός, κλειστός, κουμπωμένος, ασυγκίνητος, στεγνός, κλασικός κομματικός παράγων. Κάθε προσπάθεια επικοινωνίας μαζί του κατέληγε σε ταπείνωση ... Η πρώτη φορά από τότε που ξεκίνησε το πρόγραμμα που ένιωσα την κρυάδα, την απανθρωπιά του κομματισμού. Δε λυπόμουν για λογαριασμό μου. Λυπόμουν για τη δουλειά που είχε γίνει. Λυπόμουν για τα παιδιά που εξαιτίας μου έδωσαν τον εαυτό τους μη λογαριάζοντας ωράριο και άλλες υποχρεώσεις. Λυπόμουν για την επένδυση που είχε κάνει η χώρα στη Βιβλιοθήκη της Βουλής της. Νιώθοντας χαμένος επισκέφθηκα τον τ. Πρόεδρο της Βουλής κ. Απόστολο Κακλαμάνη. Του ζήτησα να στηρίξει το έργο που ο ίδιος είχε ξεκινήσει. Με «άδειασε» με ευγενικό τρόπο. Η προϊσταμένη δεν τολμούσε να μου πει την αλήθεια και με μισόλογα προσπαθούσε να διασκεδάσει τις υποψίες μου. Γνώριζα ότι της το επέβαλε ο Γενικός Γραμματέας, αλλά με λύπησε ο φόβος της να μιλήσει και να μου πει την αλήθεια. Ήξερε τη δουλειά που γίνεται και πόσο αναίσχυντος ήταν ο τρόπος διακοπής του προγράμματος. Ευτυχώς το έργο είχε πια προχωρήσει και βάδιζε προς την τελική φάση ολοκλήρωσής του. Είχαμε σχεδόν τελειώσει την καταλογογράφηση όλων των βιβλίων. Ο αριθμός των μικροφίλμ που είχε ξεκινήσει από τις 12.000 έφτανε στις 22.000. Είχε ολοκληρωθεί πια η καταλογογράφηση των πολυτίμων. Είχαν καταγραφεί όλοι οι τόμοι της

συλλογής των Εφημερίδων. Το ίδιο και η συλλογή των περιοδικών στο Καπνεργοστάσιο. Είχε ολοκληρωθεί η καταλογογράφηση των βιβλίων της Μπενακείου. το Καπνεργοστάσιο είχε πάρει τη μορφή βιβλιοθήκης εν λειτουργία. Είχαν καταλογογραφηθεί και εισαχθεί στο σύστημα 650.000 τόμοι βιβλίων που αντιστοιχούσαν σε 450.0000 ηλεκτρονικές εγγραφές σε μορφή MARC21. Ήταν ένα πρωτόγνωρο για τα ελληνικά δεδομένα έργο. Η εκκαθάριση της τεράστιας αποθήκης στο υπόγειο του Καπνεργοστασίου είχε προχωρήσει και είχαμε ανασύρει εκατοντάδες παλαιών και αξιόλογων βιβλίων. Βρισκόμαστε πολύ κοντά στο να τελειώσουμε το έργο, όταν χωρίς καμιά ενημέρωση, ανάληψη, μας δόθηκε να καταλάβουμε ότι το έργο είχε πια τελειώσει.

Είμαστε ακόμα κάτω από το κράτος άφατης λύπης, όταν μάθαμε ότι 10 μέρες πριν από τις εκλογές του 2009 ο βλοσυρός και απροσπέλαστος κ. Γενικός Γραμματέας είχε κανονίσει να μεταταγεί «σεμνά και ταπεινά» ... στο μόνιμο προσωπικό της Βουλής, να ανταλλάξει δηλαδή τη θέση του Γενικού με μια από τις υφιστάμενες του Διευθύνσεις της Βουλής. Ένα αίσθημα λυτρωτικής δικαίωσης νιώσαμε να μας πλημμυρίζει. Θυμηθήκαμε με νοσταλγία τον Γεώργιο Καραμπατζό ...

Κοντολογίς, το τελικό ερώτημα αν δικαιώθηκαν τόσες προσπάθειες, τόσος μόχθος, ατομικός και συλλογικός, τόσες αγωνίες, τόσες θυσίες, δεν είναι εύκολο να απαντηθεί. Ναι, έγιναν πολλά και ουσιαστικά πράγματα. Άλλη βιβλιοθήκη βρήκαμε το 2002 και εντελώς άλλη παραδώσαμε το 2008. Όσο θαυμαστό και τεράστιο είναι το έργο που επιτελέστηκε, τόσο άδικος είναι ο τρόπος που τέλειωσε, γεγονός που επηρέασε αρνητικά τη δυναμική των αλλαγών που επέφερε η δουλειά της ομάδας. Συγχρόνως με τη βίαιη λήξη του προγράμματος, η Ελλάδα έμπαινε εντελώς γυμνή και αφτιασίδωτη πια στη μεγάλη πολιτική, οικονομική και κοινωνική κρίση, γεγονός που δεν άφησε ανεπηρέαστη την περαιτέρω πορεία της Βιβλιοθήκης. Δεν πέρασε πολύς καιρός, και η κα. Πένυ Λεβαντάκη στο πρόσωπο της οποίας είχαμε επενδύσει τόσες ελπίδες για την οργάνωση της Κοινοβουλευτικής Βιβλιοθήκης, λόγω της νομικής της παιδείας, μετατέθηκε σε άλλη υπηρεσία της Βουλής (ήταν λίγο μετά τη συνταξιοδότηση της κας. Ευρυδίκης Αμπατζή).

Τελικά η περιπέτεια στη Β' Εθνική Βιβλιοθήκη της χώρας αποδείχτηκε μια ανεπανάληπτη εμπειρία, με πολλές χαρές, αλλά και δυνατές απογοητεύσεις.

5. Επί τέλους ένα πρόγραμμα έξω από τη μιζέρια της ελληνικής κρίσης:

Το πρόγραμμα για τη Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας

Η πικρία από τον τρόπο που τέλειωσε το πρόγραμμα της Βουλής και ιδιαίτερα η συμπεριφορά του τελευταίου ΓΓ και του υπο γραμματέα του, ήταν ακόμα νωπή, όταν σε συνάντηση που είχαμε με τον κ. Βασίλειο Πετράκο, Γενικό Γραμματέα της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας και της Ακαδημίας Αθηνών μας έγινε πρόταση να αναλάβομε το έργο της δημιουργίας ενός δημόσιου ηλεκτρονικού καταλόγου για όλα τα βιβλία και τα περιοδικά της Εταιρείας. Δεχθήκαμε με χαρά την πρόταση του κ. Β. Πετράκου, διότι μας έδινε την ευκαιρία να αξιοποιήσουμε ορισμένα από τα πολύτιμα στελέχη που είχαν αναδειχθεί κατά την υλοποίηση του προγράμματος της Βουλής και έκτοτε παρέμεναν χωρίς δουλειά.

Η υλοποίηση του προγράμματος ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2010. Συντονιστής και υπεύθυνος της ομάδας ήταν ο Μιχάλης Τζεκάκης, την υποστήριξη του προγράμματος ανέλαβε ο κ. Γιάννης Κοσμάς, ενώ μέλη της ομάδας ηλεκτρονικής καταλογογράφησης ήταν η Μαρίλια Αποστολάκη, η Ελένη Καραγιάννη, η Αγγελική Μπονάρου, η Σοφία Καρδαμύλα, ο Γιώργος Τσονονάς, η Αθανασία Κριτσόβα, όλοι Βιβλιοθηκονόμοι και η κ. Στέλλα Ζουμπουλάκη, φιλόλογος. Όλοι τους πλην της τελευταίας ήταν μέλη της ομάδας που είχε υλοποιήσει το πρόγραμμα για τη Βιβλιοθήκη της Βουλής και ήταν έτοιμα και δοκιμασμένα στελέχη.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Πριν αρχίσει η υλοποίηση του προγράμματος ελήφθησαν με την έγκριση του κ. Β. Πετράκου οι ακόλουθες αποφάσεις:

α. Ως λογισμικό εισαγωγής των βιβλιογραφικών δεδομένων σε μορφότυποMARC21 θα χρησιμοποιείτο το πρόγραμμα ΠΛΕΙΑΔΕΣ που είχε χρησιμοποιηθεί με απόλυτη επιτυχία και στη δημιουργία του καταλόγου της Βουλής.

β. Ο κ. Γιάννης Κοσμάς θα είχε την ευθύνη για την υποστήριξη του προγράμματος και την τήρηση των αρχείων ασφαλείας (backups).

γ. Θα τηρούνταν με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια τα πρότυπα της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου: MARC21, AngloAmericanCataloguingRulesII, οι αρχές τήρησης καθιερωμένων αρχείων ως προς ονόματα προσώπων και ΝΠΔΔ.

δ. Θα επεδιώκετο η συνεργασία με την υπηρεσία καταλογογράφησης της Αμερικανικής Αρχαιολογικής Σχολής στην Αθήνα που χρησιμοποιούσε τα ίδια πρότυπα και οι συλλογές των δύο βιβλιοθηκών είναι παρόμοιες σε περιεχόμενο.

ε. Θα διατηρούνταν η ήδη υπάρχουσα ταξινόμηση των βιβλίων.

Η διαδικασία υλοποίησης του προγράμματος διήρκεσε 17 μήνες (Ιανουάριος, 2010 έως Σεπτέμβριος του 2011)

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Κατά το διάστημα αυτό δημιουργήθηκαν 84.000 βιβλιογραφικές εγγραφές MARC21 υψηλής ποιότητας και το συνολικό κόστος δεν ξεπέρασε τις 180.000 €.

Αποδελτιώθηκαν όλα τα αρχαιολογικού ενδιαφέροντος άρθρα των ελληνικών περιοδικών, καθώς και οι επί μέρους εργασίες των συλλογικών τόμων (Festschriften, εισηγήσεις συνεδρίων, επετειακοί τόμοι κλπ)

Ο Γιάννης Κοσμάς επιμελήθηκε τη διαρθρωτική δομή και εμφάνιση του ανοικτού δημοσίου καταλόγου OPAC (OpenPublicAccessCatalogue) και την ανάρτησή του μέσω της ιστοσελίδας της Αρχαιολογικής Εταιρείας στο Διαδίκτυο. Με την ικανότητα και την πολύπλευρη εμπειρία του έφτιαξε ένα από τους περισσότερο ευέλικτους ανοικτούς καταλόγους που βρίσκει κανείς σήμερα στην Ελλάδα ή ακόμα και στο εξωτερικό (<http://www.archetai.gr/site/content.php?artid=1666>).

Το πνεύμα της ομάδας κυριάρχησε για μια ακόμα φορά και έκανε τα δύσκολα και αδύνατα, εύκολα και δυνατά.

Η συνεργασία με την Εταιρεία και ιδιαίτερα το Γενικό Γραμματέα, υπήρξε άψογη. Δεν παρενέβη σε κανένα σημείο της όλης διαδικασίας και μας επέτρεψε να εφαρμόσουμε απρόσκοπτα τα βιβλιοθηκονομικά μας πρότυπα, χωρίς καμιά παρέμβαση. Οσάκις του ζητήθηκε βοήθεια, η ανταπόκριση ήταν άμεση και αποτελεσματική. Όχι, στο πρόγραμμα αυτό δε σπάσαμε τα μούτρα μας στη μίζερη Ελλάδα της κρίσης.

Η διεύθυνση της Βιβλιοθήκης εκτίμησε την προσπάθειά μας και έδειξε κατανόηση, παρά τη διαφορετική οπτική γωνία από την οποία βλέπαμε το έργο της τεκμηρίωσης (την αρχαιολογική αυτή, τη βιβλιοθηκονομική εμείς). Τελικά καταλήξαμε σε μια συμφωνία κυρίων χωρίς να κάνομε έκπτωση στις αρχές και τα πρότυπά μας.

Από το 2011 ως σήμερα το σύστημα της Βιβλιοθήκης στην Αρχαιολογική Εταιρεία λειτουργεί απρόσκοπτα και χωρίς κανένα πρόβλημα και το σπουδαιότερο ... χωρίς κανένα κόστος για την Εταιρεία.

Ο τρόπος με τον οποίο ένα εξωτερικό συνεργείο κατάφερε να ενσωματώσει τη δουλειά του σε ένα λειτουργούντα οργανισμό είναι υποδειγματικός και θετικό παράδειγμα για παρεμφερή προγράμματα.

Για πρώτη φορά στα τόσα προγράμματα στα οποία υπεστήριξε τον γράφοντα ο κ. Γιάννης Κοσμάς και εντελώς αντίθετα με αυτό που συνέβη στη Βιβλιοθήκη της Βουλής αμείφτηκε αξιοπρεπώς, χωρίς να χρειάζεται να ζητείται παρακαλεστικά και με ανείπωτες ενοχές η βοήθειά του.

Κατά την κοινή ομολογία όλων των μελών του μονίμου προσωπικού, η κίνηση στη βιβλιοθήκη γνώρισε σοβαρή αύξηση από τότε που ολοκληρώθηκε το έργο.

Η ομάδα δούλεψε σαν ένα καλοκουρντισμένο ρολόι. Κανείς δεν κοίταζε την ώρα. Αντίθετα ο υπεύθυνος από ένα χρονικό σημείο και μετά τους επέβαλε να σταματήσουν και να πάνε στα σπίτια τους.

Τη χαρήκαμε και την απολαύσαμε αυτή την εργασία. Έχουν περάσει πέντε τόσα χρόνια και η ανάμνηση εκείνης της εμπειρίας είναι ακόμα νωπή. Οι δεσμοί φιλίας που δημιουργήθηκαν με όλα τα μέλη της ομάδας είναι ακόμα ζωντανά.

6. Μια ιστορία επιστημονικής φαντασίας: Η Εθνική Βιβλιοθήκη στην εποχή των νέων ευεργετών

Αν λίγα χρόνια πριν μας έλεγε κάποιος ότι θα βρισκόταν μια προσφορά που να δωρίσει στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΕΒΕ) ένα τεράστιο ποσό για να κτιστεί ένα νέο μέγαρο και να ξεκινήσει μια προσπάθεια για ανασυγκρότηση και αναγέννηση αυτής της γηραιάς και ταλαιπωρημένης κυρίας, θα του λέγαμε ότι μας «παραμυθιάζει» με μια ιστοριούλα επιστημονικής φαντασίας.

Και όμως συνέβη!!! Μέσα στον Αρμαγεδώνα της κρίσης, το **Κέντρο Πολιτισμού** Ίδρυμα **Σταύρος Νιάρχος** (ΚΠΙΣΝ) ανακοινώνει μια ασυνήθιστα μεγάλη χορηγία για την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΕΒΕ). Το γεγονός από μόνο του είναι μοναδικό για τα πολιτισμικά μας πράγματα. Ακόμα σημαντικότερο είναι πως οι χορηγοί δεν έμειναν στην εξαγγελία, αλλά προχώρησαν αμέσως στην πράξη. Το κτήριο, σχεδιασμένο από ένα διεθνώς προβεβλημένο αρχιτέκτονα, είναι ήδη έτοιμο! Είναι γνωστή η σοβαρότητα του ΚΠΙΣΝ και ήδη βλέπομε πολλά θετικά δείγματα γραφής στο συγκεκριμένο εγχείρημα. Η σύνθεση του Συμβουλίου της ΕΒΕ με πρόσωπα που τιμούν την ελληνική διανόηση. Ο πρόεδρος του Συμβουλίου, που έχει κάνει έργο ζωής την επιτυχία του μεγάλου αυτού έργου. Η σχετική με την ΕΒΕ και το πρόγραμμα του ΚΠΙΣΝ ευαισθητοποίηση της πολιτείας. Η επιλογή του κ. Φίλιππου Τσιμπόγλου στη θέση του διευθυντή, ανθρώπου που συνδυάζει τη γνώση των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης με την εμπειρία του στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Η σύνδεση της ΕΒΕ με το βιβλιογραφικό εργαστήριο του Φ. Ηλιού μέσω του Μ.Ι.Ε.Τ. Οι πρώτοι αξιοκρατικοί διορισμοί στις κρίσιμες για την ΕΒΕ ειδικότητες της τεκμηρίωσης – καταλογογράφησης και συντήρησης. Όλα αυτά είναι θετικά, ελπιδοφόρα και καθόλου αμελητέα.

Λέγοντας και υπερθεματίζοντας όλα αυτά όμως, δεν θα αισθανόμουναι ειλικρινής αν παραμέριζα κάποιους προβληματισμούς μου. Τολμώ λοιπόν να τους καταθέσω, χωρίς ίχνος πρόθεσης υποτίμησης ή υποβάθμισης της προσπάθειας του Συμβουλίου και του κ. Φ. Τσιμπόγλου.

Θα περιμέναμε να έχει ήδη δημιουργηθεί με πρωτοβουλία της ΕΒΕ ένα forum μέσω του οποίου θα ξεκινούσε μια σοβαρή συζήτηση και ανταλλαγή ιδεών και απόψεων πάνω σε ένα τόσο σοβαρό και μεγάλης σημασίας για όλη τη χώρα έργο. Από την εξέλιξη αυτού του έργου θα κριθεί αν θα επηρεαστούν θετικά οι βιβλιοθήκες όλης της χώρας, οπότε τα χρήματα θα έχουν πιάσει πέρα για πέρα τόπο, ή αν θα συνεχίσουμε μακαρίως την τριτοκοσμική και κραυγαλέως ανορθολογική μας πορεία. Οι γενικού τύπου ανακοινώσεις και συνεντεύξεις δεν αρκούν και δε βοηθούν. Οι περιηγήσεις, οι ξεναγήσεις και οι λοιπές επικοινωνιακού χαρακτήρα προσεγγίσεις είναι χρήσιμες, αλλά δεν προσφέρουν κάτι ουσιαστικό. Ζώντας στην επαρχία, ρωτώ συναδέλφους να μου πουν αν έχει οργανωθεί κάποιο συνέδριο, αν έχει δημοσιευθεί κάποιο κείμενο, μέσω του οποίου να γίνονται γνωστοί οι άμεσοι και απώτεροι στόχοι του προγράμματος κι αν έχει αρχίσει μια επαγγελματικού επιπέδου συζήτηση και διερεύνηση. Κανείς δεν μπορούσε να μου πει κάτι περισσότερο από αυτά που γράφονται στις εφημερίδες. Δεν το κάνω από περιέργεια. Το

κάνω από επαγγελματική σοβαρότητα και ανάγκη. Και δεν το ζητώ σαν φιλική παραχώρηση, γι' αυτό και δεν παίρνω τηλέφωνο γνωστά και φιλικά μου πρόσωπα να ζητήσω πληροφορίες.

Η δημιουργία ενός εντυπωσιακού και θαυμάσιου κτηρίου είναι ευπρόσδεκτη, αλλά δε φτάνει. Εντυπωσιακή, εξαιρετική και εφάμιλλη των ευρωπαϊκών βιβλιοθηκών ήταν και η Βαλλιάνειος στην εποχή που δημιουργήθηκε, δεν μπόρεσε όμως να πάρει ποτέ το ρόλο που της άρμοζε μέσα στο σύστημα των ελληνικών βιβλιοθηκών, δημόσιων και ακαδημαϊκών. Να γίνει δηλαδή μια πραγματικά και όχι κατ' όνομα Εθνική Βιβλιοθήκη.

Ούτε η αθρόα παραγγελία νέων προσκτήσεων που θα συμπληρώσουν τα κενά δύο εκατονταετηρίδων είναι αρκετή. Από μόνα τους οσαδήποτε βιβλία κι αν προστεθούν δεν θα αλλάξουν το σκηνικό.

Η συζήτηση πρέπει να γίνει σε άλλη, πιο ουσιαστική, βάση. Η αδυναμία της Βαλλιανείου λόγω ουσιαστικών και αντικειμενικών λόγων να ανταποκριθεί στο ρόλο της ως Εθνική δημιούργησε ένα μεγάλο κενό που ήταν και είναι αισθητό σε πολλά επίπεδα και σ' ολόκληρη τη χώρα. Ως γνωστό η φύση και η ζωή μισούν το κενό. Το ίδιο συνέβη και στο χώρο των βιβλιοθηκών. Αναλήφθηκαν πολλές προσπάθειες και πρωτοβουλίες σε αναπλήρωση του κενού που δημιούργησε η απουσία της Εθνικής. Απ' αυτό ακριβώς το σημείο θα πρέπει να ξεκινήσει η ουσιαστική συζήτηση για τη νέα ΕΒΕ.

Η απουσία, τα κενά και οι ελλείψεις της ΕΒΕ εντοπίζονται:

A. Ως προς τις συλλογές

Είναι αυτονόητο ότι στους τομείς των θετικών, ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών η ΕΒΕ έχει τεράστια κενά και το ζήτημα είναι αν θα πρέπει να τα καλύψει τώρα εξαντλητικά και σε βάθος. Η άποψη ότι η Ελλάδα είναι μια μικρή χώρα και δεν έχει την πολυτέλεια που έχουν οι Εθνικές Βιβλιοθήκες άλλων χωρών, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη. Τώρα, ως προς τη βιβλιογραφία για τον αρχαίο, μέσο, και νεώτερο Ελληνισμό και την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου τα πράγματα είναι διαφορετικά. Η ΕΒΕ πρέπει να διαθέτει μια βασική συλλογή αυτής της κατηγορίας, χωρίς να αγνοείται, από το άλλο μέρος, το γεγονός ότι πολλές συλλογές ανά την επικράτεια και κυρίως στο λεκανοπέδιο Αττικής, έχουν στην πράξη εθνικό χαρακτήρα. Τέτοιες είναι οι συλλογές της ΒτΒ, ιδιαίτερα στον τομέα των ελληνικών εφημερίδων, που αποτελεί την πραγματική εθνική συλλογή της χώρας, οι συλλογές των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, οι συλλογές της Γενναδίου, των ξένων Αρχαιολογικών Σχολών, της Αρχαιολογικής Εταιρείας, του Μουσείου Μπενάκη, του Ιδρύματος Ωνάση, του Ιδρύματος Λασκαρίδη και άλλων παρεμφερών ιδρυμάτων. Οι συλλογές όλων αυτών των βιβλιοθηκών θα πρέπει να θεωρούνται εθνικής εμβέλειας και σημασίας.

B. Ως προς τις υπηρεσίες

Στον τομέα των υπηρεσιών οι ελλείψεις είναι μεγάλες και πολύ σημαντικότερες από ό,τι στον τομέα των συλλογών. Από τις υπηρεσίες αυτές σήμερα ξεχωρίζω αυτές που

επηρεάζουν τον εθνικό χαρακτήρα της ΕΒΕ και υπερβαίνουν τον περίβολο του πρώην Ιπποδρόμου.

➤ Υπηρεσία τεκμηρίωσης και καταλογογράφησης

i Είναι επιτακτική, εθνικής εμβέλειας, ανάγκη να δοθεί προτεραιότητα στον τομέα της οργάνωσης του τμήματος τεκμηρίωσης και καταλογογράφησης. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι τα δείγματα γραφής της τωρινής ΕΒΕ στον τομέα αυτό είναι πολύ ενθαρρυντικά και πιστώνονται στο Διευθυντή και το Συμβούλιο. Γνωρίζουμε από πρώτο χέρι ότι οι προσλήψεις καταλογογράφων που έγιναν είναι απόλυτα αξιοκρατικές. Το ίδιο ισχύει για το πρόσωπο που ετέθη επικεφαλής της υπηρεσίας καταλογογράφησης. Θα εθεωρείτο μεγάλη επιτυχία αν μπορούσε να δημιουργηθεί μια ομάδα καταλογογράφησης με περίπου 15-20 ή και περισσότερα εξειδικευμένα και υψηλού επιπέδου μέλη, θα αποτελούσε μια πραγματικά εθνική προσφορά.

ii Επίσης εθνική ανάγκη είναι η υπηρεσία τεκμηρίωσης και καταλογογράφησης να δώσει το παράδειγμα ορθής εφαρμογής των διεθνών προτύπων. Να γίνει βιβλιοθήκη αναφοράς για όλες τις άλλες ελληνικές βιβλιοθήκες στο ζήτημα αυτό.

iii Και στην περίπτωση αυτή όμως η ΕΒΕ δεν επιτρέπεται να ανακαλύψει τον τροχό, ούτε μπορούμε να ονειρευόμαστε ότι θα αποκτήσει τη στρατιά καταλογογράφων που διαθέτει η Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου. Αυτό δε γίνεται. Υπάρχουν όμως σοβαροί καταλογογράφοι σε πολλές και ιδίως ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες που έχουν κάνει αξιόλογη δουλειά στον τομέα τους και έχουν αποκτήσει σοβαρή εμπειρία στην εφαρμογή των διεθνών προτύπων. Η δουλειά αυτή αποτελεί εθνικό κεφάλαιο, και δεν επιτρέπεται να αγνοηθεί. Η ΕΒΕ έχει χρέος να εντοπίσει, μέσω των καταλόγων τους στο Διαδίκτυο, αυτούς τους ανθρώπου, και να επιδιώξει μια άμεση συνεργασία μαζί τους. Μέσω ενός τέτοιου επαγγελματικού φόρουμ θα γίνεται η λήψη αποφάσεων, ώστε να μην είναι καθόλου εύκολο να αγνοηθούν από τις άλλες ελληνικές βιβλιοθήκες. Με τέτοια στρατηγική η ΕΒΕ θα εξελιχθεί αθόρυβα και χωρίς τυμπανοκρουσίες σε εθνικό κέντρο τεκμηρίωσης της ελληνικής συγγραφικής παραγωγής. Επιτρέψτε μου να πω ότι ένα τέτοιο επίτευγμα είναι μεγαλύτερης σημασίας και από το μεγαλοπρεπές κτήριο στον πρώην Ιππόδρομο.

➤ Υπηρεσία συντήρησης και διατήρησης του σπανίου υλικού της ΕΒΕ

Έχουμε επίσης ένα θετικό δείγμα γραφής και στον τομέα αυτό. Οι μέχρι τώρα προσλήψεις συντηρητών είναι απόλυτα αξιοκρατικές. Η δημιουργία ενός σοβαρού τμήματος συντήρησης είναι μεγάλη ανάγκη, δεδομένου ότι η ΕΒΕ διαθέτει μια από τις σημαντικότερες συλλογές ελληνικών χειρογράφων και παλαιτύπων. Πάντως η αίσθηση που έχω είναι ότι οι ανάγκες συντήρησης των πολυτίμων βιβλίων και χειρογράφων της ΕΒΕ - και είμαστε σίγουροι ότι το ίδιο συμβαίνει και στη ΒτΒ- είναι τόσο μεγάλες ώστε, ενδεχομένως θα χρειαστούν ακόμα πολλές δεκαετίες, που ξεπερνούν τον αριθμό δακτύλων της μιας χειρός, για να μπορέσει η υπηρεσία συντήρησης να ανταποκριθεί. Τίθεται επομένως το ερώτημα: γιατί να μην επιχειρηθεί η δημιουργία μιας ξεχωριστής χορηγίας, είτε από το

ίδιο το ΙΠΣτΝ, είτε από άλλους φορείς ώστε με τις προδιαγραφές και την επίβλεψη των δικών της συντηρητών να ανατεθεί σε ιδιώτες συντηρητές ένα τέτοιο έργο. Μια τέτοια πρωτοβουλία εκτός από τη μεγάλη βοήθεια που θα προσφέρει στην ΕΒΕ, θα βοηθήσει **σοβαρούς** πραγματικά άξιους επαγγελματίες να επιβιώσουν σε εποχή μεγάλης κρίσης. Η ύπαρξη σοβαρής υπηρεσίας συντήρησης αποτελεί εγγύηση για την αποφυγή της κερδοσκοπίας εκ μέρους των ιεράκων ... που λυμαινούνται του κρατικού προϋπολογισμού.

Και βέβαια ο ρόλος της ΕΒΕ δεν θα πρέπει να εξαντλείται μόνο στη συντήρηση και διαφύλαξη του δικού της υλικού. Αποστολή της είναι να αποτελέσει μαζί με τη ΒτΒ, το Εθνικό Κέντρο αναφοράς σε οτιδήποτε αφορά τη συντήρηση και διατήρηση των παλαιών βιβλίων και χειρογράφων, και μάλιστα εκείνων που βρίσκονται εγκαταλειμμένα σε απομακρυσμένες βιβλιοθήκες μοναστηριών και δημοτικών καταστημάτων .

➤ **Υπηρεσίες ηλεκτρονικών συστημάτων, δικτύωσης, ηλεκτρονικής πληροφόρησης και ψηφιακού αποθέματος**

Και στον τομέα αυτό η απουσία της ΕΒΕ όλα αυτά τα χρόνια οδήγησε πολλές βιβλιοθήκες, οργανισμούς και ιδρύματα να πάρουν πρωτοβουλίες που κανονικά θα έπρεπε είτε να λειτουργούν στο πλαίσιο της ΕΒΕ, είτε να δρουν συμπληρωματικά μια και είμαστε χώρα που το μέγεθος και οι οικονομικές της δυνατότητες δεν επιτρέπουν άσκοπες και πολυδάπανες επικαλύψεις. Κάτω από αυτό το πρίσμα θα πρέπει να δούμε όλες τις συναφείς πρωτοβουλίες που έχουν πάρει οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες και τα ερευνητικά κέντρα καθώς και οι λοιποί φορείς. Στο ίδιο πλαίσιο προβληματισμού ανήκει το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ). Ίσως θα πρέπει να επαναπροσδιοριστεί ο χαρακτήρας και η σχέση του με τη νέα ΕΒΕ. Ο κ. Φ. Τσιμπόγλου, ως πρώην στέλεχος του ΕΚΤ, γνωρίζει καλύτερα παντός άλλου το ζήτημα αυτό.

Κοντολογίς, η απουσία της ΕΒΕ έδωσε την ευκαιρία σε μεγάλο αριθμό Βιβλιοθηκών και Οργανισμών να αναλάβουν πρωτοβουλίες για να καλύψουν τις ανάγκες τους ή ακόμα και τις ανάγκες άλλων. Αυτό σημαίνει ότι:

- i. Κάποιοι οργανισμοί και Βιβλιοθήκες ανέλαβαν ρόλους που δεν τους ανήκουν. Αυτό δεν είναι εξ ορισμού κακό. Το ζήτημα δεν είναι καθόλου απλό. Δεν μπορεί από τη μια μέρα στην άλλη να αλλάξει το σκηνικό. Μια τέτοια κίνηση θα ήταν επικίνδυνη. Χρειάζεται μελέτη, συνέργεια, προσοχή και ... χρόνο. Όμως ο προβληματισμός και η συζήτηση πρέπει να ξεκινήσει από τώρα).
- ii. Το κενό καλύφθηκε μεν, αλλά μη υπάρχοντος κεντρικού συντονιστή δημιουργήθηκε μεγάλο κομφούζιο πρακτικών και προτύπων και σημαντικός αριθμός ανορθολογικών και αδικαιολογήτων επικαλύψεων. Εδώ το θέμα είναι περισσότερο επείγον. Ο συντονιστικός ρόλος της ΕΒΕ είναι και στον τομέα αυτό εθνικά κρίσιμος.

Οι συνεργασίες

Μάθαμε ότι υπογράφηκε ένα συμφωνητικό συνεργασίας της ΕΒΕ με τη ΒτΒ. Το γεγονός αυτό μας δίνει πολύ χαρά. Είναι προς τη σωστή κατεύθυνση. Η ΕΒΕ πρέπει να αποδεχθεί τον ηγετικό ρόλο της ΒτΒ ως προς τον τομέα των ελληνικών εφημερίδων και περιοδικών και γενικότερα να την αντιμετωπίζει ως κατ' εξοχήν βιβλιοθήκη εθνικής εμβέλειας. Είναι de jure θεσμικός αποδέκτης, όπως η ΕΒΕ, ολόκληρης της εκδοτικής παραγωγής της χώρας και μοιράζεται πολλά ζητήματα με την ΕΒΕ. Αυτό σημαίνει ότι η συνεργασία και η συνέργεια των δύο αυτών βιβλιοθηκών δεν μπορεί και δεν πρέπει να εξαντλείται στα τυπικά όρια ενός συμφωνητικού συνεργασίας.

Παρόμοια συμφωνητικά συνεργασίας θα πρέπει να συναφθούν με όλες τις μεγάλες ακαδημαϊκές και ορισμένες άλλες βιβλιοθήκες που προσπαθούν να φτιάξουν σοβαρούς και αξιοπρεπείς καταλόγους και να προσφέρουν αξιόπιστες υπηρεσίες στους χρήστες τους. Η συνεργασία μαζί τους είναι επείγουσας και ζωτικής φύσης.

Μετά το Γουτεμβέργειο

Προχωρούμε σε ένα άλλο καίριο ζήτημα. Είναι γνωστά τα προβλήματα και οι ανατροπές που έχει δημιουργήσει η τεχνολογική επανάσταση στο χώρο του γραπτού λόγου. Μιλάμε για μεταγουτεμβέργειο εποχή. Οι συνέπειες, αρνητικές και θετικές, είναι ήδη ορατές στο χώρο της γνώσης, της έρευνας, της παιδείας, της καλλιέργειας. Και εδώ ακριβώς ορθώνονται πελώρια ερωτήματα στη συζήτηση για την ΕΒΕ στην εποχή των νέων ευεργετών. Ένα είναι σίγουρο: ο ρόλος των βιβλιοθηκών διεθνώς μεταβάλλεται ραγδαίως και ο κίνδυνος να φτιάξουμε ένα μοντέλο εθνικής βιβλιοθήκης, που είναι ήδη ξεπερασμένο, είναι ορατός. Είναι για το θέμα αυτό επιτακτική η ανάγκη δημιουργίας φόρουμ ελλήνων και ξένων ειδικών που θα προσπαθήσουν να διερευνήσουν προδρομικά με γνώση και .. φαντασία προς τα πού μας οδηγούν αυτές οι αλλαγές.

Μετά το Νιάρχο, τι;

Το νέο σκηνικό που δημιουργείται με την εμφάνιση του ΚΠΙΣΝ. θέτει ένα ακόμα σοβαρό μα καθόλου εύκολο στην απάντησή του ερώτημα. Και μετά το Νιάρχο τι; Το αντιμετωπίσαμε εφιαλτικά ως επικεφαλής του συνεργείου για τον εκσυγχρονισμό της ΒτΒ. Πως διασφαλίζεις μια φιλόδοξη παρέμβαση που προέρχεται από δυναμικό, ιδιωτικό χώρο μέσα στην αδυσώπητη τριτοκοσμική πραγματικότητα του ελληνικού κράτους; Αντιμετωπίζοντας το ερώτημα αυτό νιώθεις να πέφτεις πάλι στην περιοχή των ιστοριών επιστημονικής φαντασίας. Με τη μοναδική εξαίρεση του Μετρό της Αθήνας, κανένα άλλο μεγάλο έργο δεν κατάφερε να επιβιώσει και να ενσωματωθεί ομαλά στη ζωή της χώρας μετά την ολοκλήρωσή του. Πώς παντρεύεις το παρηκμασμένο παλιό με το νέο; Πώς διασφαλίζεις τη δυναμική και τη συνέχεια του νέου; Το εγχείρημα δεν είναι καθόλου εύκολο. Δυστυχώς η εμπειρία στο ζήτημα αυτό δε μας κάνει αισιόδοξους. Η αρνητική εμπειρία που έχουμε συσσωρευμένη όλα αυτά τα χρόνια και η μεγάλη και προς το παρόν αδιέξοδη κρίση που διέρχεται η χώρα δε μας αφήνουν μεγάλα περιθώρια αισιοδοξίας. Αυτό δε σημαίνει μοιρολατρική αδράνεια. Σημαίνει επίγνωση ... , συστράτευση, συνεργασία ... και ΑΓΩΝΑ.

Η νέα ΕΒΕ και η αγορά εργασίας

Τελειώνω με μια τελευταία σκέψη. Αισιόδοξη αυτή τη φορά. Αυτοί που συμμετέχουν στο τωρινό εγχείρημα για την ΕΒΕ, πρέπει να αισθάνονται μοναδικά τυχεροί. Οι πιστώσεις του Ιδρύματος Νιάρχου δεν είναι το μόνο θετικό. Υπάρχει και κάτι άλλο. Ποτέ άλλοτε η ελληνική αγορά εργασίας δεν διέθετε τόσο κατάλληλα από την άποψη του πλήθους και της ποιότητας εκπαιδευμένα στελέχη που είναι βασική προϋπόθεση για να στηθεί αξιοπρεπώς μια νέα Εθνική. Είναι στρατιές τα παιδιά που δεκαπέντε τόσα χρόνια υπηρέτησαν σε βιβλιοθήκες και ιδρύματα με γλίσχρους και αναξιοπρεπείς μισθούς συμβάσεων περιορισμένου χρόνου και με εντελώς αβέβαιο μέλλον και προοπτική. Και είναι εθνικά κρίσιμο να δοθεί η ευκαιρία σε όσο γίνεται περισσότερα παιδιά της κατηγορίας αυτής να αξιοποιήσουν μέσω της ΕΒΕ τα πολλά προσόντα τους και τη λαχτάρα για δουλειά.

Επιλεγόμενα

Το θέμα της νέας ΕΒΕ είναι τεράστιο και βεβαίως δεν έχομε την αφέλεια να πιστεύομε ότι εξαντλείται με τις παραπάνω γραμμές. Απλώς «γρατζουνίζουμε» με πόνο κάποια ερεθίσματα προκειμένου να αρχίσει μια ουσιαστική συζήτηση για ένα πολύ σοβαρό ζήτημα.